

DEVERA POENI-
TENTIA LIBER VNVS,
A MINISTRO VERBI DEI
inter Suffolcienses, I.A. Londinensi, scriptus
& compositus, S. Theologiae, apud Oxo-
nienses Baccalaureo, Christi seruo
inutili, & indigno. *E* ~~BB~~

*Si penitentiam non habueritis, omnes similiter
peribitis. Luc. 13.5.*

*S*æpè fit Dei Prouidentia, ut qui non cognouerint
Deum in prosperis, cognoscant in aduersis, &
qui diuitiis malè abusi sunt, ad virtutes penuria
corriganter. *Hieronym. in Ioelem, Cap. 1.*

*Rectum iuer, quod serò cognomi, & lassus errando,
alijs monstro. Senec. 1. Epistolarum,
Epistola octana.*

*LONDINI,
Excudebat Richardus Field.*

1604.

SERENISSIMO,
ET PRUDENTISSIMO
DOMINO SVO, IACOBO, PER
Dei prouidentiam, Angliae, Scotiæ, Franciæ,
& Hibernia, regi potentissimo, doctissimo,
veræj, religionis & Euangelii Chri-
sti, defensori, accerrimo.

A Duentui Maiestatis
tuæ, in hâc Angliam
tuam, regionem flo-
rentissimam, ego se-
nex Anglus, & sub-
ditus tuus (iam tan-
dem) qua possum reverentia, serò, sed
seriò, in Domino verè congratulor.
Impensis desideraui, ante hoc tem-
pus, hoc officij præstitisse: sed ut Pau-
lus dicit: *Impedivit nos satanas*, itaque 1. Thes. 2.

EPISTOLA

condona humiliè obsecro.

Et, ne videar apud te curiosius exordiri, qui tua sponte paratus es, omnium supplicum libellos audire, qui honestè, & cum ratione petunt, ad rem ipsam, cuius rei causa ad tuam Celsitudinem scribo, me accingam. Utantur inflati Rhetores, circuitione & longis ambagibus, ad captandam benevolentiam, ego sic non faciam. Causa honesta & bona apud bonum Principem, lauata m̄ hanc eloquentiam non desiderat.

Non ego hic peto, ut mihi iustitiam facias, nemo enim me opprimit, aut si quispiam sit, qui mecum iniuste egit, saniorem ei mentem opto in Domino Iesu: vindictam non quero! *Charitas*
non querit quae sunt sua: Hoc à Maiestate
tua nunc solummodo humiliè supplicans, ut velis hæc pauciora legere;
& in meliorē partem ea interpretari.

Etsi

DEDICATORIA.

Etsi enim ab omnibus qui te norunt,
verè religiosus, & rerum magnarum
usu, & annorum maturitate prudens
existimeris, tamen fideliter admoni-
uisse, non poenitebit. Non nunquam
est olitor opportunè loquutus. Audi-
uit Apollos Alexandrinus (*virtuosa eloquens, Aelia 18.*
& in *Scripturis potens*) Aquilam & Pris-
cillam uxorem, vulgares & ignobiles
personas: tu quæso, cum humili seruo
tuos fac similiter.

Senex sum, ut Maiestas tua vider,
sub umbra & protectione legum tua-
rum vitam degens, ex Clero tuo unus:
non jesuita, non Iacobita, non sacer-
dos Papisticus, neque fanaticus inno-
uator, sed verbi Dei humilis Minister,
& seruus indignus, sanctamq; Theo-
logiam profiteor, quam per hos tri-
ginta quinque annos continuas, vi-
cunque, professus sum. Itaque assenta-
ri non debeo, sed aperte & simpliciter.

Etsi

A 3

EPISTOLA

effari, veréque & planè quid velim,
(per Dei gratiam) notum tibi facere.
Hoc itaque est quod velim primùm
dicere, si placet Maiestati tuæ, ali-
quanti per veniam mihi gratiolè con-
cedere.

Deus noster omnipotens, in Israe-
litarum exitu ab Ægypto, Mōsi seruo
suo fideli, hoc illis cauendum præce-
pit: cùm (inquit) introduxerit te Dominus

Deus tuus in terram, pro qua iurauit pa-
tribus tuis, Abraham, Isaac, & Iacob,
& dederit tibi ciuitates magnas & op-
timas, quas non extruxisti, cisternas
quas non fodisti, vineta & oliueta, que
non plantasti, & comederis & satu-
ratus fueris (CAVE DILIGENTER)
ne obliuiscaris Domini, qui eduxit te
de terra Ægypti, de domo seruitutis.

Monet, admonet, hortatur, expectat,
Plut. de se-
ra Numinis
vindicta. cunctatur, hec quippe est natura Numinis.
Cogita te ipsum esse Israelitam Do-
mini,

DEDICATORIA.

mini, & hæc verba, ad te etiam verè pertinere. Hanc enim nouam opum accessionem & cumulum, populum validum & numerosum, multiplicatam gloriam, amænitatis Eden, & quasi Paradisum Domini, magnam temptationem fore, certissimè experieris, nisi per Dei misericordiam magnam, sedulò & totis viribus, animosè restiteris.

Hannibalem, ducem fortissimum, niuibus & Alpibus virum indomitum, eneruant fomenta Campania. Habet Anglia nostra, Campaniam suam, habet illecebras, habet ad decipiēdum Adamum & Euam, pulcherrima poma, habet prouocationes multas & varias ad peccata, itaque seriò cauendum esse, qua possum humilitate, prædico.

In memoriam tuam reuoca obsecro, quomodo Dauid, & Iosaphat, reges piissimi, olim decepti fuerint. Ad-

EPISTOLA

monitio, regibus dignissima: itaque,
1. Cor. 8. quicunq; se existimat stare, videat ne cadas,
10. **Omnium mortalium pedes, lubrico,**
& parum firmo loco collocantur, hoc
igitur Apostoli consilium non est re-
merè prætercundum. Sed ad alia pro-
perandum est.

*Constanti-
nus.* Cùm bonus Constantinus impe-
rare cœpit, non inuenit pacem, sed
restituit, bello & armis eam heroicè
acquisiuit. Inauguratio, & introitus
tuus, ad nos Anglos, non fuit inter-
ruptus, fuit tranquillus, fuit pacificus:
nemo manus mouebat, omnes & sin-
guli consenserunt, ita ut plurimi mul-
tum admirarentur, & præcipue Gal-
lus, qui regnum suum, sine bello &
strage hominum, sine multo sanguine
& cruento, adipisci non potuerit. *Hoc à*

Psal. 118. *Domino factum est, & est mirabile in oculis no-*
*stris. H*abes igitur (Rex inclite) in ipso
Imperij tui limine, causam ingentem,

cur

DEDICATORIA.

taquè, *et cetera*, cur Deo nostro, magnam gratiam habeas, quòd hac in re, duobus magnis regibus, sed præcipuè Constantino Magno, maiorem & fœliciorem te fecerit.

Alexander Seuerus, Aulam suam *Seuerus.* statim purgauit, nec quenquam passus est in Palatinis commorari, nisi necessarium hominē. Hæc Seueri (in Aula sua purganda) seueritas, totius Imperij lumen fuit.

Bonus Vespasianus, Imperium perturbatum, & à centro suæ stabilitatis dimotum, primò stabiliuit, postea ornavit. Non ornavit primùm, & postea stabiliuit, sed ornatum tanquam pedissequam sequi voluit, & ancillari. Hæc duo regum Gentium exempla, memorabilia sunt, & tamen non cognoverunt verum Deum, quemadmodū nos.

Ex sacris literis aliquid depromamus: scio enim illud Maiestati tuæ

EPISTOLA

(ut debet) magis satisfacere. David
sanctus, Arcam Domini reduxit: Eze-
chias pius, serpentem æneum confe-
git. Iosias religiosus, Ariolos & Pytho-
nes sustulit. Et Elisabetha, nuper Re-
gina nostra nobilissima, multa corre-
xit, omnia tamen non perfecit. Restat
aliquid magnum & singulare, posteri-
tati futuræ prædicandum, quod perfi-
ciendum & perpoliendum Deus vo-
luerit, per Maiestatem tuam.

Act. 24.

Satan subdolus, tanquam alter Ter-
tullus, orator corruptus, nimis est in
suo genere artifex: ipse, sanctissimas
cogitationes tuas impedire conabi-
tur, nisi prudenter caueris. Mille habet
modos tentandi & dejiciendi nos,
nisi Christiana illa Panoplia, cuius
meminit Paulus, benè armati fueri-
mus. Ingens, & immanis *Aiacis Thela-*
monii Clypeus, ex septem boum electis tergo-
lib. 7. ribus, ab Halichio, qui habitauit apud Hylem,
nobili

Epb. 6.

Iliad. Hom.
monii Clypeus, ex septem boum electis tergo-
ribus, ab Halichio, qui habitauit apud Hylem,

DEDICATORIA.

nobili artifice elaboratus, nobis non proderit, sed hæc solummodo pano-
plia, & armatura lehouæ. Atquè hic mihi in mentem hoc vnum venit, cuius te in Domino Iesu admonendum impensiùs desiderarem. Caveat obsecro Maiestas tua diligenter, ne cùm familiariùs cum tuis foras te exerceas & delectes, aut coram multitudine & plebeia sorte te ipsum gratiosè spectandum & intuendum permisseris, aliquis *Iesbi-benob, de filiis Anachim, aut ali-* 1. Sam. 18. *quis Ismael plorans, aut osculans Iudas, latenter & proditoriè Celsitudinem tuam, de improviso malitiosè intercipiat.* Hoc est quod fideliter admonēdum censeo: igitur rursus dico, Cave, humiliè te obsecro, & obte-
stor, in Domino. Scio vobis Regibus, magnos esse spiritus (decet enim Le-
ones tuostales esse) scio vos non time-
re quid alij qualescunque fuerint, pos-

EPISTOLA

sint in vos moliri, si causa vestra iusta fuerit. Magnanimus tamē Dauid, qui *Ursus*, qui *Leonem*, qui *Goliath* gigantem prouanit, in periculo fuit, ut Maiestas tu esse potest. Ideoquè, iurarunt viri eius, dicentes, iam non egredieris nobiscum in bellum, ne extingucas lucernam Israel: qui, prudenter subditis suis, regi suo benè cupientibus, auscultauit.

*August. in
Psal. 39.*

Apertum malum est fremitus Leonis; à longè auditur, à longè cauetur: Mundus iste malus, nobili Leoni dissimilis, blādè & occultè insidiatur. Cui, si te imprudenter commiseris, in magno periculo eris. Itaque, prudenter te geras obsecro, ut bonus Dauid fecit: ne nos Angli tui, ut gaudio & acclamacionibus nuper te accepimus, ita planctu & lachrymis, citò amittamus.

Ego verò, inter multos alios, Apostolorum minimus, aut si placet nullus,

DEDICATORIA.

stra iusta nullus, qualiscunque sum, per Dei
uid, qui gratiam, fidelis subditus tuus, anxiè
ntempr. desiderans (antequam moriar) faciem
estas tuam videre, ex agro Suffolciensi,
at virie quomodocunque potui, huc me con-
eris no- tuli, aliquid officij tibi humiliter præ-
as luce- stare. Offero igitur Maiestati tuæ, pro
subditis paruo munere (quod habeo) librum
auscul- vnum paruum, de Vera pœnitentia, à
me nuper seniliter & pingui Minerua
s; à lon- compositum.

Mundus Argumenti genus multò tristius,
ilis, blā- quam hic lætissimus tuus ad nos ad-
siste im- uenius forsan requirat. Ego tamen, in
gno pe- hac imperij tui ab Aquilone in Austrū
e geras sublimitate, & sælici ad nos aduentu-
ne nos officij mei esse existimau, tuæ Mai-
ationi- stati, absque dilatione nunc illud de-
nctu & dicare, simulque in memoriam tuam
reuocare, quod olim nobilis Cræsus,
ios, A- iam captiuus, Cyro Persarum regi po-
placet tentissimo, prudenter dixerit, scit
nullus,

EPISTOLA

Crœsus ex Herodoto. (inquit) rerum humanarum circulum esse, qui rotatus, eisdem non patitur semper esse fortunatos. Quam rem postea, suo malo, verissimum esse expertus est, quod tempestiuè, quum posset, non præcaueret.

Fronte capillata, post est occasio calua.

Exod. 12. Voluitque prudens Deus (si placet audire) populum suum Israëliticum, agnum Paschalem, lactucis agrestibus, & amaris comedere. Hoc enim condimenti genus, quamuis acre sit, & aliquantulum mordeat, tamen in medio ferculorum non inutiliter quandoque apponendum.

Accepimus Maiestatem tuam, condimentis ad stomachum prouocandū curiosius excogitatis, cum *Lucullis & Apitius*, non delectari, quemadmodum ad Henricum Principem, scribis. Hoc tamen spirituale, adeò utile & salutare, scio Maiestas tua non despiciet. Si aduersi casus acciderint, tecum cogita,

DEDICATORIA.

gita, agnum Paschalem lactucis amaris commedēdum esse. Si aliqua inter magnates discordia, subditorum in bonum Principeū coniurationes, si inimici forenses aut domestici, si pestis, si fames, si bellum, aut quodcunq; aliud malum latens & occultum nunc proruperit, intelligat queso Celsitudo tua, hoc Dei condimentum esse, scilicet, agnum Paschalem, lactucis amaris commedendum esse.

» *Non ad omnia bona genuit te,*

Eurypidis

Iphigenia,

in Aulide.

» *O Agamemnon, Atreus:*

» *Oportet te gaudere, & dolore affici,*

» *Es enim mortalis: & etiam si tu non velis,*

» *Tamen Diuina sic volent.*

Hoc prudens Deus fieri voluit, ne in nostrum malum, minus securi essemus.

» *Luxuriant animi rebus plerunque secundis.* *Phil. Mac.*
Macedoniæ Rex Philippus, puerum Rex iussit, singulis diebus antequām surgeret, regem suum his verbis salutare,

EPISTOLA

*Memento Philippe, te esse mortalem. Ego si
militer, humilis tuus subditus, in Do-
mino Iesu humiliè te adhortor, v-
tu similiter velis facere. Diuitiæ enim
vt cunquæ sint nerui Republicæ, & in
suo genere utlissimæ, tamen in di-
uisionis non proderunt, vt Salomon rex, &
regia proles (vt tu nunc es) prudente
admonet.*

*¶ Et, quodcunquæ hic mundus me-
retricius dicat, meminerit tamen Ma-
iestas tua, te, non solum esse Regem
magnum & potentem, sed hominem
mortalem, humanis casibus subiectum
& præfinito à Deo tempore, moritu-
rum: nihilque interim firmius impe-
rium tuum stabilire posse, quam si iu-
stitiam & æquitatē facias. IUSTITIA
FIRMATVR SOLIVM: nihil esse tu-
tius, quam in regno isto tuo consoli-
dando, regnum Dei primum querere*

Pro. 16.

*Primum querite regnum Dei, & haec omnia ad
iijcentur*

Math. 6.

DEDICATORIA.

ijcientur vobis: animaduerte quæso, Regnum Dei ante regnum tuum. Et non est dubium, quin cætera omnia placidissimè consequentur, quia os Domini loquutum est.

Dicant qui volunt, reget me ager meus, & Amobius. nihil mihi deerit: dicat alius, reget me negotiatio mea, aut militia mea, aut industria mea, aut ars mea, aut literæ meæ, & nihil mihi deerit: nos (inquit Arnobius) dicimus cum Ecclesia, Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Pietas 2.Tim.4 ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quam nunc est, & futura. Seruiant alij dīs Amor- Iesu.24. rheorum, in quorum terra habitatis, ego & domus mea seruiemus Domino.

Vtque semel finiam, statutum est omnibus hominibus semel mori, postea iudicium, id est, iudicium Dei, iudicium æternum. Reddenda tunc est ratio venerationis Luc.16. nostræ: & quod ad tuam Majestatem attinet, reddenda tunc est ratio regni & gubernationis tuæ. Omnes nos 2.Cor.5. manifestari oportet, ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit,

B

EPISTOLA

sine bonum, sine malum. Itaque prudenter religiosè, iustè, & hæroico animo impera (non ausim dicere) aut ne sis rex ut Celsitudo tua alibi scribit, sed quies Rex, hoc modo regna obsecro, & euentum commendam Domino, cuius sanctis auspiciis, & in pace & in bello fœliciter prosperaberis.

Non est cur tu verear is aut domesticos, aut forenses inimicos tuos plures enim inueniemus nobiscum, quam cum inimicis nostris. Cautus sis & prudens (v. David fuit) & tunc per Dei gratiam neque latrans Doeg, neque aspirans Adonias, neque Absalon pulcher, ne quisquam alias qui vult esse Saul filius Cis, aut qui vult esse vitulatus Ieroboam, qui fecit Israel peccare, præualetere poterit. Si Deus nobiscum, quis contra nos? Quod ad mortem attinet, quæ suo tempore omnes mortales subire debent, recogita quælo quid dicat disertus

2. Reg. 6.

Rom. 8.

DEDICATORIA.

serius & eloquens Nazianzenus, *Idem*
puluis, eadem ossa sunt, heros Agamemnon, &
Irus mendicus, Constantinus Imperator, & fa-
mulus meus. Itaque non est quod super-
biamus, vna & eadem massa, terra &
cenis sumus omnes.

Mortis haec meditatio, ut omnibus
est utilissima, ita regibus non contem-
nenda, quæ, quocunque tempore ac-
ciderit, hoc Dauidis nobis in mentem
venire debet, *preciosam in conspectu Domini* psal. 116.
esse mortem sanctorum eius, peccatorum vero pes-
simam. Rex ita hanc nostram Angliam, se-
renissima Regina nostra Elisabetha,
plus quam quadraginta quatuor an-
nos continuos placidissime, & pru-
dentissime, & iam mortua est.

„Elisabeth virgo, Regina, & Regia proles,
„Excellens linguis, cognitione, fide.

Elisabeth virgo, nuperrimè nostra, 2. Paralip.
cap. 29.
nunc Dei, dierum plena, & diuitijs, & gloria,
in senectute bona, mortua iam est, periodum
suam confecit. Voluit hoc Deus, quia

EPISTOLA

homo nata fuit.

Horat. Car.
lib. 1.

„Pallida mors, a quo pulsat pede, pauperum
tabernas,
„Regumq; turres.

Sed noluit nos Deus misericors dii
orphanos, noluit nos diu absque con-
solatione mæstos & abiectos esse
Itaque rursus de cœlo, paternè con-
solatus est nos, & gaudio repleti su-
mus. Iacobus, hæres eius, nunc regnat
pro ea prudentissimè, religiosissimè
diuq; sub alis & protectione Iehouæ,
regnet fœlicissimè, turissimeq; com-
preciamur omnes.

Sed hic me sisto : scio negotia Re-
gni non esse vulgaria, scio esse magna,
scio esse verè regia : scio cogitationes
tuas esse intentissimas, & per Dei gra-
tiam, breui speramus maiora. Nolo
igitur nunc, longiore oratione, Ma-
jestatem tuam ab illis reuocare.

Deus opt. max. qui te in Regnum
istud

EPISTOLA

istud tuum, & hæreditatē auitā tutō &
pacificè promouit, tutō & pacificè cel-
situdinem tuam, apud nos diū incolu-
mem conseruet & tueatur, ad nomi-
nis sui gloriam qui dedit, ad Reip. &
Ecclesiæ sanctæ ædificationem, cui
reges inseruire debent, per Iesum
Christum Dominum nostrum.

Tu. e Majestati humili subditus,

Ioannes Argallus apud Suffolci-
enses, verbi Dei Minister & ser-
uus indignus,

Emmanuel, id est, nobiscum
Deus, Mat. I. 23. I. A. Lectori-
bus beneuolis. S. D.

Iac. I. 17.

Luc. 33.

Mat. 7.

Mat. 15.

Ratres in Domino charissimi &
dilectissimi, veram p&enitentiam
ego vetus peccator, iam tandem
quero. Et Deum serio, & humili-
milié compreco (qui solus
dare potest) ut eam solide inuenire valeam,
& inuentam retinere, ne effluat & dilabatur.

Et quamuis periculoseum & stultum sit, e&a pro-
crastinare, & in senectute differre, quemadmodum
ego nunc facio, & ut Chrysostomus dicit, Cras
cras, vox corui sit, tamen non desperabo: dum e-
nim viuitur, spes est: saluatus est Latro in cruce
& pr&estat sero didicisse quam nunquam. Et eg-
illi humiliter gratias ago, quod tandem me vo-
cauerit, & in meliorem viam ante mortem re-
duxerit. Qui pulsat, intromittetur; qui petit
accipiet. Domine Iesu, ego pulso, intromitte me
ego peto, & cum muliere Cananea clamo, da i-
gitur quod peto, exaudi clamorem meum. Tu qui
verax es, qui veritas es, antiquis tuis promissi-

PRÆFATIO.

sta, conforta me: si tu deseris nos, in eternum per-
rimus: Domine, exaudi vocem deprecationis Plal.139.
meæ, & spero quod iam feceris.

Video illud verissimum, quod Salomon toties
repetiuerit, Vanitas vanitatum, & omnia vani- Ecclesiastes.
tas. Hic Rex sapientissimus, ditissimus, & rex
Israel, sedulo omnia voluptatum genera inuesti-
gans, non negans cordi suo, aut sensuum obiectis
quicquam, quod ullo precio, ex toto terrarum or-
be, ad voluptatem suam explendam coaceruari
potuerit, namen ante obitum paenitens, exclama-
uit saepe: Vanitas vanitatum, & omnia vani-
tas: sub sole in hoc mundo inferiori, omnia vani-
tas & vexatio spiritus. Fallax in eo suauitas,
iufructuosus labor, perpetuus timor, & peri-
culosa sublimitas. Initium sine prudentia, &
finis cum paenitentia. Ita se habent omnia,
quæ in ista mortalitatis ærsumna, cupidiūs
quam prudentius appetuntur. Augustinus ad
Larg. Epist. 82.

Et illud mihi in mentem iam serò venit, quod
Apostolus Ioannes similiter scripserit verissime,
neque mundum hunc esse diligendum, neque ea
quæ sunt in illo. Si quis enim diligat mundum
hunc, amorem patris non esse in eo. Omne e-
nim quod est in mundo, cōcupiscentiam car-
nis esse, & concupiscentiam oculorum, & su-
perbiam vitæ: hæcque omnia non ex patre,

PRÆFATIO.

sed ex mundo esse, & mundum transire, & concupiscentiam eius, qui verò facit voluntatem Domini, in æternum manere. 1. Ioan. 2. Hoc in loco Ioannes mundi vocabulum quinque inculcat ut nos caueamus.

2. Cor. 7.

Et quamvis non possumus non hoc mundo ad nostram necessitatem vivi, & quodammodo frui, tamen concede Domine obsecro, ut utar hoc mundo tanquam non utar, ut cum habeam quasi non habeam; ut cum non amem, ut ei non adhæream, sed cum tempus posulet, lubens & volens relinquam cum, cum omnibus vanitatibus & concupiscentijs eius, & sine cunctatione hoc faciam: Non loco, sed animo; non itinere proficiendo, sed fide proficiendo, ut scribit pater Otigines, in Genes. Homil. 3. Et da Domine ut faciam voluntatem tuam, non meam, & sic per gratiam tuam vivam in æternum. Hoc tu iubes, hoc tu mandas: Da Domine quod iubes, & iube quod vis. Augustin. Confess. lib. 10. cap. 29.

Iste mundus meretricius & fallax, gloriose & improbè splendidus, promittens triticum dans paleam, sicuti auarus Laban, Rachelem pulchrā spondens, dans deformem Leam, Gen. 29.25, infinitos homines in perditionē duxit. Utq. magnes ferrum attrahit, sic me inter ceteros, miserrimum peccatorē à via recta, à via regia, à vijs Domini, hos

PRÆFATIO.

nsire, & bds multos annos errare fecit. Nuperrimè ve-
. volunt- ro, mensis Iunij ultimo præterito, anno à verbo
. Ioan. 2. incarnato, 1602. Per admiranda, & plus quam
quinquies usitata æstivalia tonitrua, & fulgura ignita, &
sundo ad quasi igni uora mittens de cælo Deus vocem suam
modo frui, terribile & maiestatis plenā, me tandem renocauit.
tar hoc Namq; ea tremenda cæli & nubium facies, per
habeam integrum noctem, sine ulla ferè intermissione, ad
ut ei non crepusculum usque durauit, & nos omnes exani-
ubens & matos & multum attonitos reddidit: pauentes,
vanitati- trepidantes, expectantes, & verentes quid acci-
tatione dare possit, & quid nobiscum magnus ille Deus
in itinere facere decreuerit. Arbitrabamur mundi finem,
ut scribit & rerum omnium dissolutionem iam instare.
et da Do-

meam, In terram proiectus, & Aet. 9.
um. Hoc ad pedes Domini humiliter pronolutus, serio
uod iu- quesui & inuocauit tremens Deū, cæli & terræ
T. lib. 10. fabricatorē, ne in eternum cum malis nos perire
gloriosè & paterne reciperet. Ut cunque e-
im dans nimirum Philosophi, horum & similium Meteoron Meteora,
pulchrā causas duntaxat naturales assignant & consti-
. 25. in- tuunt, neque ultra ferè progrediuntur, ego Deum
magnes nostrum, naturæ huius autorem, directorem, dis-
rimum positorem, & moderatorem libenter & humili-
omini, meteora, hos
gloriosè & agnosco.

Per eius omnipotentiam ab hac horribili &

PRÆFATIO.

immani tempestate & imminente periculo erat, statim de novo paenitere capi, & anteacta vitam utique deplorare, & prout potuisse mendare. Aetas mea senilis cogit hoc nunc cere, quod antea faciendum fuit. Iam incancaput, tremunt genua, dentes cadunt, ut hanc Hieronymus. Amygdalus floret. Parandumque viaticum, quod longo itineri necessaria est. Hieron. de viduitate seruanda, ad Furiam

Eccles. 12.

Horat. Epist.
lib. secundo.

„ Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti
„ Tempus abire tibi est.

Horat. ad Iulium Florum.

Capi igitur tandem, quomodo hic usque vixim cogitare, quomodo in Ministerio verbi, per hos triginta tres annos continuos, meipsū gessere melius considerare: exemplo Periclis, qui apud Athenienses Praetor creatus, quoties Clamydem indueret, secum sic colloqui solebat, tanquam semper ipsum commonefaciens: Animaduerte Pericle liberis hominibus imperas, Græcis imperas Atheniensibus imperas. Hoc iam ego, per Deum gratiam, in posterum ante oculos, inter alia præ uno exemplo habebo. Quae enim Domini non pauca meæ fidei commissæ sunt, quas diligentius quam antea curare & obseruare debeo. Illas enim Deus misericors, suo precioso sanguine redemis. Act. 20. Quas si negligenter curauero, carum sanguinem Deus noster, iustus iudex, de manib

Plutarch.
Sympol lib. 1.

PRÆFATIO.

periculo ero
ib anteacta
ut I potui,
hoc nunc si
am incanu
int, vt habe
parandum
i necessari
d Furiam.
que bibisti
lorum.
isque vixi
verbi, po
sū gesserin
ui apud A
mydem in
uam semet
e Pericles
s imperas
o, per De
ter alia pri
omini non
iligentius,
Illas enim
redemit,
o, earum
x, de ma
nibus

nibus meis requiret, Eze. 3.

Ex quo tempore quotidie quero, quotidie in-
tensius lego, decerto, & contra peccata mea, pro
viribus (quas ego noui esse per exiguae) labore: ut
tandem vincam diabolum communem aduersa-
rium nostrum. Atque nunc bene spero me inue-
nisce quem quæsierim, Iesum Christum redempto-
rem meū. Quamuis enim antea me Deus sapius
paupertatis onere, alysq; modis merito afflixerit,
& propter mea peccata, leniter puniuerit, tamen
sicut equus & mulus, in quibus non est intel- Psal. 31.

lectus, non consideravi in quem finē illud faceret.

Nam ut habet Augustinus, Non omnis qui
parcit, amicus est; nec omnis qui verberat, i-
nimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam of- Prou. 27.
cula inimici. Et qui Phæneticum ligat, & Le-
thargicum excitat, ambobus molestus, ambos
amat, ambos curat. Augustin. ad Vincent. Do-
natistā, ex Gratiano, causa. 5. quæst. quinta. Iam
itaque per Dei gratiam didici, quod me huc us-
que flagellis suis paternè erudinerit, Ne cum 1. Cor. 11
malo hoc mundo condemnarer. Itaque illi
rursus gratias humiliter ago, quod me indignum
peccatorem, hoc modo humiliauerit.

Calamitas est virtutis occasio, & Pathemata
sunt Mathemata. Et sola vexatio intellectū da-
bit: Esa. 28. 19. Qui verò his paternis castigatio-
nibus non vult erudiri, meminerit ille quid Pha-

PRÆFATIO.

Hieronym.

raoni regi acciderit, qui decem plagis ad mortuus, & in duritie perseverans, ad extremum in bri maris fluctibus obrutus est. Hier. in Ier.

32. Tomo 4.

Ego itaque remediū quæsui, & veram parentiam, animi pharmacum, ex sacris literis & pri-
tribus, serio inuestigavi, quomodo eam tandem, animi mei salutem comparare potuerim. Par-
tior iam, volente Deo, ad recipiendum meum
sum, cum venerit indicare seculum per ignem
quod futurum breui, certe confido.

a.Pet.3.

Protrahant tempus alij, & dicant, vbi est po-
licitatio adventus eius, ego sic non faciam: Eg-
& domus mea seruiemus Domino, Ios. 24.1.
Et precor illū suppliciter, ut non selū nunc, nū
inquā, de cælo castigatus bene incipiam, sed quo-
restat temporis in carne bene teram, ut in timore
eius perseverare valeam usque in finē. Nam in-
ter cætera mala, hoc quoque habet stultitii
proprium, semper incipit viuere. Senec. Epis.
lib. 2. cap. 13.

Iac. 5.

Et precamini quæsio (fratres) pro me, Et in-
iuocate orationibus vestris, ut semper possim
& loqui quæ oportet, & opere implere quæ
loquar: quemadmodū Bernardus habet in Can-
tica, ser. 36. Et ego, ut Iacobus monet, Dominum
precabor similiter pro vobis.

Concede Domine, ut sanctis tuis similis siam
qui

CAPUT PRIMVM.

qui in carne sua carnem portabant, sed non portabantur à carne: *vt Beda habet ex Augustino in 8. ad Rom. In hoc mundo, quasi peregrinos & inquilinos, nos ipsos existimemus.* Non enim habemus hīc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. *Heb. 13. 14. Da mihi hīc bonam vitam, da mihi bonum finē, (O dulcis Iesu) vt tandem ad beatitatem illā cælestem peruenire possim, cū omnibus sanctis, per eundū Iesum Christū, Mediatorē unicū, & saluatorē nostrum.*

Itaque per Dei gratiam, quæ de pænitentia habeo dicere, & quæ legi, talia sunt quæ sequuntur.

CAPUT PRIMVM.

Cripturus nunc, de nobili & salutari poenitentia, de qua Angeli Cælestes gaudent, non *Luc. 15.* Iouem à iuuando, aut vlos a- lios Deos, deasq; ficticias, ego

Christianus inuoco, (*Dij gentium Daemonia*) *psal 96.* sed Deum verum, vnicum, & supra omnes Deos maximum, Cæli ac terræ, & omnium quæ in eis sunt, conditorem. Et ab illo Numinne Diuino humiliè peto, *vt mihi gratiōsē velit suggerere, quæ in hoc argumēto scribēda sunt, ad suam gloriam, cui omnes nostri tituli*

CAPVT PRIMVM

& conatus inseruire debent, ad meam utilitatem
& in pietate profectum, qui haec scribo, ad alium
rum omnium qui haec sint lecturi, animi &
corporis salutem æternam, per ipsum Christum.

Atque primò, hoc invenio esse verissimam
tantam esse huius veræ poenitentiae necessi-
tem nobis impositam, ut aut cum ea nobis in
æternum viuendum sit, aut sine ea, pereundum
necessariò. Sacramento Baptismi ab origi-
nali peccato semel eluti, & aspersi fuimus, iac-
verò postea per vitia rursus sorditati, huius
salutatis poenitentiae remedio opus fuerit.

Lombard. ex Hieron in ca. 3. Esai. quod Hieronymus vocat, *Tabulam secundam post naufragium*. Ut enim cùm Paulus Rom. 5.19. versus nauigaret, & naufragauerit, *Multi per tabulas evaserunt*, & ab illo periculo liberati sunt, Act. 25. sic à Deo nostro, misericordiam patre ordinatum est, ut per peccata, & in peccata relapsi, rursus per veram poenitentiam, & fructus poenitentia dignos, à vera fide prouidentes, restituamur. Iam enim (si vñquam securis ad arborum radicem posita est . Omnis ergo arbor, ut dicit Ioannes, non faciens fructum bonum, exciditur, & in ignem mittitur Math. 3. & Luc. 3. 8. 9. Et notate, quòd per tempus præsens, quasi iam factum, loquatur ut rei euentum certissimum demonstret.

Arbo

CAPV T PRIM V M.

Arbor hæc mala, est fides mortua, & dæ-
moniaca: arbor bona est vera, salutaris, & iu-
stificans fides, quæ nunquam otiosa, sed ope-
sum Christi rosa est, quæ semini benedicto innititur, quæ
in promissionibus Dei (ad salutem æternam
spectantibus) acquiescit, quæ iustitiam Chri-
sti confidenter apprehendit. Per hanc veram
fidem, quamvis aliquando languidam, & mi-
nus absolutam, tamen ex Dei misericordia,
cum fidei Abrahamo reputamur iusti coram
illo: benè & sanctè hic viuimus, & fructus
bonos, salutares, & poenitentia dignos, pro
nostra infirmitate, in lucem ædimus, & tandem
rem speratam consequimur, & salui facti su-
mus. Si itaque conuerti ad Deum nostrum
toto corde velimus, & hoc facere, tunc mis-
ericors est Deus, & nobis vitam promittit æ-
ternam. *Conuertimini & agite poenitentiam ab
omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vo-
bis in ruinam iniquitas vestra, Ezech. 18.30. &*
*ciusdem cap. 33. E contrà, si verè poenitere re-
cusauerimus, & non facere quod Baptista sua-
det, salui esse non possumus, sed in æternū cū
malis peribimus: Si, inquit Christus, poenitentia
non habueritis, omnes similiter peribitis. Luc. 13.*

Sed quia docendi ratio requirit, ut à defi-
nitione ordiamur, quæramus primo loco,
poenitentia quid sit. Ego sedulò hoc inuesti-

Arbor

CAPVT PRIMVM

gans, inuenio in sacris literis, pœnitentiam nihil aliud esse, quam conuerti ad Deum, recipiscere, ad meliorem & saniorem mentem redire, hæc enim æquipollent. Quod inter multos alios, iuuenis Acolastus, filius prodigus tandem fecit: cuius pœnitentiam B. Luca describens inter reliqua notat, *Quod inseruerteretur*, Luc. 15. 17. id est, mentem suam mutarit, mores veteres reliquerit, & noua induerit. Et hoc non solum ex locis antea a latiis est notissimum, sed ex Ioh. 2. Ier. 31. 19. Psal. 79. 4. & infinitis alijs & veteris & noui Testamenti locis, probare est facilimum, quibus nunc supersedeimus.

Atque inter patres veteres, quos ego haec tenus legi, meliorem definitionem, & magis concinnam adhuc inuenire non possum, quam illa, Ambrosij Mediolanensis nomine petuagatam, *Veram pœnitentiā nihil aliud esse, quam cessare à peccato*. A veteribus peccatis cessare est verè pœnitere: similiter à nouis peccatis emergentibus & pullulantibus cessare, est illud quod iam quærimus verè pœnitere. Qui cunque hoc (iuuante auxilio Divino) facere potest, is mihi non male videtur pœnitere, & ad Scripturæ veritatem & trāmitem, propriū accedere: sed relinquamus Ambrosium.

Gregor. vixit
eirc.an.600.

Gregorius Magnus vetus scriptor, & homo
doctus,

CAPVT PRIMVM

doctus, mihi tamen suspectior, pœnitentiam
hanc quam quærimus, sic describit: *Pœnitentiam agere, est & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.* Vbi, ut mihi videtur,
duo in vero pœnitente requirit peccatorum
commissorum contritionem, & nouam vitā
quæ à Paulo vocatur, *Noua creatura.* Galat. 6.
Huc usque verè dicit, quia ex sacris literis cō-
firmari hoc potest. Sed pergit ille & rationem
reddit: *Nam (inquit) qui sic illa deplorat, ut i-*
terum alia committat adhuc pœnitentiam agere
aut ignorat, aut dissimulat. Ratio hæc non est
solida: negat enim verū pœnitentē eum esse,
qui in peccata vetera dilabitur, aut qui rursus
noua perpetrauerit. Quod ad Nouatianorum
hæresin appropinquare inibi videtur, qui
post Baptismum lapsis, quamuis pœnitenti-
bus, minus fauebant. Præterea, si de peccato
nostro verè doleamus, & vitam malè antea-
etiam emendemus, (quod certè maximè est
laudandum) tamen si defuerit spes venie, spes
inquam misericordiæ Dei, quam Paulus vo-
cat, *salutis noſtrae galeam,* 1. Thessal. 5. vbi tunc
quæſo erit consolatio noſtra, vbi anchora, vbi
ſalutis portus? Certè dubitamus, vacillamus,
in ambiguo hæremus, & de ſalute noſtra æter-
na, ſecuri, quieti, & certi eſſe non poterimus.
Et quamuis nihil habeam in diſerti & clo-

C

CAPVT PRIMVM.

quentis Ambrosij siue descriptione, siue definitione, quod reprehendam, tamen aliquid pleniū addendum iudico posteriori, ex Gregorio. Neque hīc multū laboro, quid Petrus Lombardus (Sententiarum magister, vulgō nuncupatus) hac de re statuat, scilicet, in perfecta pœnitentia requiri hēc tria, *contritionem cordis, confessionem oris, & satisfactionē operis.* Contritionem cordis, & confessionem oris, damus: quia ex S. Scripturis probari possunt; sed cum hac cautione, ut non intelligat clanculariam & auriculariam. Quam incognitam & inauditam fuisse veteribus, certissimum est, præsertim hanc Papisticam, quam ad salutem necessariam contendunt.

Ex sacris literis non posse probari, fatetur *vetus Glossa.* Melius (inquit) dicitur *institutam fuisse, ab uniuersali Ecclesia traditione, quam ex noui vel veteris Testamenti auctoritate.* Hanc itaque, ex Orientali Ecclesia Constantinopolitana, benè & prudenter sustulit Nestarius Episcopus, præsertim cū stuprū nobilis mulieri illatū intellexerit, quemadmodum in Zozomeno legimus, li. 7. c. 16. Et in Occidentali Ecclesia, nō fuisse receptam suo tempore, August. Con. lib. 10. cap. 3. Augustinus testatur: *Quid mihi est cum hominibus, ut audiant confessiones meas, quasi ipsi curaturi sint languores meos? Curiosum genus hominum*

Andreus
Glossator.

August. Con.
lib. 10. cap. 3.

CAPVT PRIMVM

minum, ad cognoscendam alienam vitam, desidiosum ad corrigendam suam. Non habent igitur Romanenses sacras literas ad eam stabilendam, sed tantummodo traditionem & consuetudinem Romanæ Synagogæ.

Cornelius Agrippa, à Conciliis Caroli 5. Imper. nobilissimi, qui Romanensium mores & fraudes benè nouerat, & illis fauebat, hos sacrificios confessionarios ad mulierū pudicitia subuertendā aptissimos esse, olim verè declamauit: cuius opinioni ego lubēs subscribo.

Et quod hic dico de Cornelio Agrippa, viro erudito, illud ego ausim de aliis eiusdem fermenti hominibus, Romanensium Religioni fauentibus omnibus notum facere, posse nos ex eorum scriptis multa profetere, quæ multos abusus eorum synagogæ, & contententur liberius, & cum mœrore & singultibus piè lamentantur. Et si auderent quæ sentiunt omnia loqui, huius generis haberemus infinita. Atque ego optarem ad Ecclesiæ ædificationem, ex fratribus nostris doctioribus reperiri, qui ea vellent in unum volumen colligere, & in hoc argumento utilissimo, & non admodum difficiili, laborare, & aliquas horas successuas, benè & utiliter conterere.

Satisfactionem operis, quod tertium est, satisfactione pernegamus. Nullus enim pro peccatis no-

Ipsi Rom. sue
relig. multos
abulūs agno-
scunt.

CAPVT PRIMVM.

stris vnquam satisfecit, aut potuit, præter Christum Iesum, Lutron, premium, & redemptionem mundi. Scientes quod non corruptibilis, auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi & incotaminati, quemadmodum vetus translatio loquitur, 2. Pet. 2. quæ Hieronymi nomine falso circumfertur.

Et nisi Lombardus de satisfactione operis loquatur, ratione hominum, quibus iniuriam intulerimus, verum esse nullo modo potest. Et sic cum Augustino dicimus: *Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur pænitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum nisi restituatur ablatum, sed ut dixi, cum restitui potest.* Augustin. ad Macedonium, Epistolarum 54. Tom. 2. exemplo boni Zachæi, qui quod furtum esse putaret, restituit quadruplicatum, & factus est filius Abraha. Luc. 19.

Restitutio igitur in vero pœnitente est necessaria, si facultates nostræ ad illud præstandum sufficient, si vnquam velimus salvi esse.

Ego potius pace eorum dixerim, ad hanc consequendam, quam quærimus veram pœnitentiam, per quatuor gradus nobis esse ascendendum

Ad veram
pœnitentiam
4. gradus.

CAPUT PRIMUM.

cendum iudicarem. Primus gradus, est peccatorum contritio & dolor: secundus, humiliis eorum confessio: tertius, noua vita: quartus & supremus, spes misericordiae Christi, *Quae non confundit.* Rom. 5.

Non præiudicans aliis nostris fratribus, viris bonis quibuscumque qui antè utiliter, piè, & doctè, de hac re scripserunt, aut imperiosè & Papaliter, quid de ea concludendum sit statuens & definiens, sed cum omni modestia & humilitate (ut Dei seruum decet) notans & obseruans, quid mihi hīc verum videatur, & quid de vera poenitentia legerim. Atque confido, per eius gratiam quodcumque hīc dixero, ex sacris literis, & veterum patrum veris & indubitatis testimoniis, me confirmaturum. Si errauero, quod humanum est,

Mat. 11.

„Quandoq. bonus dormitat Homerus,

Horat. art.
poetica.

Certè quāmprimū illud sciuerō, libenter cum bono Augustino retractabō. Quamuis enim errare possim, tamen hæreticus esse nolo: non enim ero pertinax, non ero proterius, doceri cupio, & cum Solone sapiente, senescens semper discam, si quis velit mihi meliorem viam candidè demonstrare.

Meque ipsum & omnia mea iudicio Ecclesiæ Dei, & Christianæ religioni committo, quam sub auspiciis serenissimæ Reginæ no-

CAPUT SECUNDUM.

stræ Elizabethæ, nunc profitemur, & plus
quædam quadraginta quatuor annos continu-
os, per Dei misericordiam magnam, iam pro-
fessi sumus.

Caput secundum.

PRIMUS huius scalæ gradus, qui nos ad veræ
pœnitentiæ deducit, est ut dixi, contritio &
dolor indomitæ iuuætutis nostræ, & totius vi-
tae prioris, postquam ex Ephæbis excesserimus,
malè & perperam transactæ, & præteritorum
peccatorum omnium, contra mandata Ie-
houæ. Augustinus enim peccatum describit
esse, *dictum vel factum, vel concupitum, contra*
legem Dei, Augustin. lib. 22. contra Faustum
Manichæum, capite vicesimo septimo.

Contritum vero cor & humiliatum Deus non
despiciet, Psal. 51. 18. Et ex Esaï. ad quem autem
respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spi-
ritu, & trementem sermones meos, Esa. 66. 2.
Hunc peccatorum suorum sensum & doloré,
habuit Apostolus Petrus, recordatus verbi
Christi quod dixerit priusquam gallus cæntet
ter negabis me. *Egressus enim foras, fleuit ama-*
re, Mar. 26. 75. Hanc cordis contritionem, in
magno illo & celeberrimo Pentecostes festo,
habuerunt multi Israælitæ, testante de illis spi-
ritu

Peccatum
quid, ex Au-
gustino.

CAP V T SEC V ND V M.

ritu sancto, Quod compuncti fuerint corde, & millia tria credentium, una Petri concione, converterentur ad Christum, Act. 2.

De qua contritione & dolore, benè scribit vetus pater Origenes, moestos peccatores ex Euangeliō sic consolans. Beati (inquit) qui lugent quoniam consolabuntur. E contrario autem si quis peccator sit, & multis malis obnoxius, & hic nullo flagitorum suorum stimulo pulsatus, insuper etiam & plurimum rideat, & laetus sit atque incundus, nec in aliquo conscientiae stimulis agitetur: vide, si non huic illa conuenit dici quae scripta sunt, veridentibus nunc, quia lugebitis & plangetis. Origen. in Psal. 37.

Benè profectò incepit, qui propter peccata sua moestus esse potest, nā salutis hoc signum est. Itaque benè obseruat Ambrosius: Ut inquit in magnis periculis agrotantium, si dolor sentitur, salutis spes est, ita in agritudine animi, si peccata nostra nos conturbent, symptoma bonum est, de eterna salute nostra non est desperandum, Ambros. in hæc verba, cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea, ex Psal. 37.

Hunc primum gradum veræ poenitentiae benè scandit, qui hoc facit, id est, qui peccatorum suorum dolore cunctititur. Sed tamen caueamus diligenter oportet, ne hic dolor ni-

CAPVT SECUNDVM.

2.Cor.2.

mius sit, ne abundātiori tristitia absorbeamur, quemadmodum Paulus loquitur. Cum enim vellet incāstuosum illum Corinthiū, per Ecclesiā puniri, & per excommunicationem forās ejici, postea tamen, cūm de eius poenitentia certior factus esset, placuit illi ut rursus consolarentur eū, ne ex nimia tristitia absorberetur, & in desperationē incideret. 2.Cor.2.6.

Iac.2.

Neque hīc illud obliuiscendum est, quod dicit Iacobus: *D̄emones credere & contremiscere.* Itaq̄ē dolere, & pauere, & cōtremiscere non sufficit. *Nihil valet si timeas Dominum, quia & d̄emones cum timent,* inquit Arnobius. *Sed beatus eris si sic timeas Dominū, ut ambules viameius,* in Psal.137. Contritio enim ea, quā est cum nimio metu, pauore, tremore, & consternatione coniuncta, in barathrum desperationis nos præcipitare potest, quod periculum est, & aliquando, vel electos, & sanctos Dei ad aliquod tempus multūm conturbare solet. Ex quo labyrintho, & voragine, per Dei misericordiam, tandem eripiuntur, & salui facti sunt.

Tristitia bona & mala.

Duplex itaque tristitia nascitur ex sensu peccatorum nostrorum, altera sine, altera cum consolatione & spe gratiæ. Hanc commendat Paulus, & gaudet de Corinthiis, quod hoc modo eos tristes fecerit. Qui locus, non est oscitanter

CAPVT SECUNDVM.

oscitanter à nobis legendus.

Ostendit enim septem qualitates & attributa veræ poenitentiaæ, viz. 1. *sollicitudinem*, 2. *purgationem*, (quam *vetus interpres* vocat *defensionem*) 3. *indignationem*, 4. *timorem*, 5. *desiderium*, 6. *Zelum*, & 7. *vindictam*: scilicet, de nobis ipsis vindictam, & non de aliis fratribus nostris qui offenderunt nos, 2. Cor. 7. 11. Atque ut ignis probat aurum, sic hæc septem attributa probant, & examinant, vtrum hæc tristitia sit cum vera poenitentia cōiuncta, annon.

Veræ poenitentiaæ 7. attr.

De quibus, multa dici possunt, in ædificationem Ecclesiæ Dei percommode, si quis inter bonos & pios fratres nostros, spirituale bellum, & Satanæ tentationes iam expertus, voluerit ea pleniùs nobis explicare, & expolire. Et ne nos similiter nimis moesti simus absque consolatione, cauenda sunt tremenda illa exempla Cain fraticidæ, Pharaonis, Saulis, Balsasar regis Babylon, Iudæ proditoris, & Fælicis corrupti Iudicis, Act. 24. & omnium reproborum, qui iusto Dei iudicio, ex horribili sensu peccatorum suorum ita consternuntur, ut potius timore poenitentiaæ frangantur, quam paterna Dei correctione emendentur: secundum illud quod Deus per Amos prophetam quinques in uno capite indignabundus iterat, & quasi moerens incul-

CAPVT TERTIVM.

cat, dicens: *Percussi vos, & tamen non rediisti ad me: scilicet, in gladio percussi vos, in panis indigentia, in siccitate, in vento vrente, & in auragine. Subuerti vos, sicut subuertit Deus Sodomam & Gomorrah: & tamen non rediisti ad me, Amos.4.*

Quicunque enim per Dei castigationes vult proficere, debet cum sanctis Dei in posterum emendari, & in ambulando cautior fieri, & non versa vice, cum impiis & reprobis, sine vera poenitentia, tremere & absque consolatione obrui, & penitus subuerti. Itaque adhuc fratres pergendum & ascendendum nobis est.

Caput tertium.

SEcundus huius scalæ gradus, est nostræ indignitatis, & nostrorum omnium peccatorum præteritorum (quæ recordari poterimus) humilis & deuota confessio, sèpiùs apud nos, magna cum reuerentia repetita. *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit & reliquerit, misericordiam consequetur. Prou. 28.13.*

Hoc facit Dauid sanctus in Psalmis sèpissimè, quemadmodum est notissimum. Hoc faciunt omnes sancti, si peccatorum suorum veniam

CAP V T TERTIVM.

veniam consequi voluerint. Itaque benè notat Augustinus, *amissa confessione, non erit locus misericordie. Tu factus es peccati tui defensor; quomodo erit Deus tuus liberator? Ut ergo sit ille liberator, tu es tu i accusator, in Psal. 68.*

Atque hīc à Deo misericorde, instanter venia est petenda, ut peccatorum nostrorum quorumcunque, non velit recordari amplius sed propter Iesum ea omnia delere. Pharao enim rex, quodāmodo confitetur peccata sua, duplicans verbum, *Peccavi, peccavi, rogate pro me, Exod. 8.* Et Saul rex Israelitarum similiter fecit, qui non solum duplicauit, sed triplicauit verbum; *Peccavi, peccavi, peccavi: & post qualibet cunque delicti confessionem coram Samuele, suo modo, adoraret Dominum Deum nostrum, 1. Sam. 15. & 1. Sam. 26. 21.* Et de Esau venatore, author ad Hebræos testatur, *quod non inuenierit pœnitentiae locum, quanquam cum lacrymis inquisisset eam. Heb. 2. 17.*

De cuius laruata pœnitentia, Chrysostomus dicit: *Quod Esau pœnituit, sed male: lacrymae quippe illæ, non erant pœnitentiae, sed animi violenti, & indignationis extorta, quod ex operibus eius manifestum postea fuit.* Chrysost. in Hebr. cap. 12. Homil. 31. Et de traditore Iuda scriptum est similiter, *quod peccatum suum & confiteretur, & etiā quod pœnituerit. Mat. 27.*

CAPVT TERTIVM.

De quo sic Fulgentius, *Iudas qui Christum tradidit, peccati sui pænitentiam gesit, sed salutem perdidit, quia indulgentiam non sperauit: de poenitentia ad Venantium Epistola septima.*

Pœnitentia
Papistarum
in Iuda tra-
ditore.

Et cauete h̄ic quæso: Iudas contritus fuit, peccatū suum confessus est, & satisfecit, id est, argenteos restituit: Romanensiū pœnitentia integrā habuit, tamē suspendit se, & damnatus est: quomodo respondent, cupio ab illis doceri. Miror illos, alioquin homines satis subtiles & ingeniosos, hoc non considerare. Hos & omnes similiter affectos, à Deo reiectos, & reprobatos esse, iudicat sancta Ecclesia Dei.

Sed h̄ec cōfessio, & hæ preces nostræ debent esse humiliæ, & ab hypocrisi & fastu Pharisæico, longè remotæ. *Oratio humiliantis se nubes penetrat, Sirac. 35.* Si vis ut preces tuæ cœlum penetrent, & à Deo exaudiantur, esto humiliis. Ut enim apud Oratores, actio & pronunciatio, præcipua res est, & maximè æstimanda, sic apud nos Christianos, est ista humilitas, *Augustin. ad Diuersorum, Epist. 56. Tom. 2.* Discite à me, inquit Christus, quia mitis sum & humiliis corde, & inuenietis requie animabus vestris, *Mat. 11. 29.* Itaque humilitas Publicani, hoc in loco meditada nobis est, qui tundens peccatus suum, dixit, *Deus propitiatus esto mihi peccatori;* domum abiit & iustificatus est.

Pharisæus

CAPUT TERTIVM.

Pharisaeus verò, ut Thraso glriosus apud v-

erē comicū, de suis prēclaris & speciosis ope-

ribus iactitans, à Deo reiectus est, Luc. 18. 13.

De quo sic Ambrosius, *Nesciuit Pharisaeus*
humiliari, ideo deiectus est, scivit publicanus, ideo
justificatus est. Offic. libro secundo. Humilis i-

taque peccatorum confessio, secundo loco,
maximè necessaria est, cui oratio feruens &
valida, (cuiusmodi fuit illa Mosi contra Ama-

lechitas, Exod. 17.) ut indiuidua & insepara-

bilis eius socia, ei semper adiungenda est.

Atque, quò melius ad Deū ascendat, debet
esse non plumbea & depressa, sed instar ignis,
leuis & alata, ut Bernardus piè notat: *Duas in-*
quit alas habeat oratio nostra, contemptū mundi,
& afflictionē carnis: nec dubium est quin cælos
penetret, & dirigatur sicut incensum in conspectu
Dei. Bernard. in Epiph. Dom, ser. 3. Multū
apud Deum misericordem preualet *Precatio*
justi assidua, Iac. 5. 16. id est feruens & clamosa,
quemadmodum habemus in parabola iniqui
iudicis, & viduæ importunæ, Luc. 18. Si ergo
hoc modo confiteamur peccata nostra, id est,
cum humilitate & fide vera, quærentes medi-
cinā à Deo, ad sanandū vulnera nostra, quod
Publicanus fecit, & Iudas proditor non fecit,
Tunc fidelis est Deus & iustus, ut remittat nobis
illa, & emundet nos ab omni iniquitate nostra. 1.
Ioan. 1. 9.

CAPVT TERTIVM.

Benè profectò, in schola Christi profecit
qui humiliter hoc facere potest. Neque dubi-
to, quin bonus ille Deus & cœlestis pater, qui
in nobis *hoc bonum capi & inchoauit*, perficiet
usque in diem Iesu Christi. Phil. 1.6. Sed consi-
derandum nobis est, adhuc nos esse in stadio,
metam nondum attigimus. Currendum ad-
huc nobis est, *ut metam comprehendamus*, 1.
Cor. 9.24. Non enim sufficit, ad plenam gra-
tiam & reconciliationem cum Deo quod
dolcamus, & peccata nostra humilimè cōfessi
fuerimus, nisi statim, sine mora, nisi cōfessim,
& in ipso nunc (*ut loquuntur*) emendemus
vitam nostram priorem male consumptam, &
in posterum, per Dei gratiam, simus noua
creature: *Ut dignè ambulemus in vocatione qui
vocati sumus*, Eph. 4.1. hoc enim decet Chri-
stianos homines. Ut enim apud medicos, re-
cidiuatio in morbum præteritum, symptoma
malum est, sæpè accelerans mortem corpore-
am, ita nobis à relapsu peccatorū seriò cauen-
dum est, ne *ut canis ad vomitum*, 2. Pet. 2. sic
nos rursus in peccata nostra vetera turpiter di-
labamur, quod periculosum est, accelerans
mortem æternam.

Itaque per Dei gratiam adhuc pergendum,
adhuc tanquam *per scalam boni Patriarcha Ia-
cobi*, nobis ascendendum est. Fratres charè di-
lecti

CAPVT QVARTVM.

lecti qui est monitus, est munitus: s^æpiùs vos
candidè & amicè admonuimus. Pedes ve-
stros cautiùs figite: *Lassus bos*, vt habet Hier.
ad Augustinum, *tutius figit pedem*, quod &
nos laborantes, & nunc forsan laborando fessi
imitari debemus.

Sihic tertius qui sequitur gradus, fuerit lu-
bricus, arenosus, & per Satanae insidias, præ-
ruptus & periculosus, hoc cognoscatis velim,
quæ difficilia pulchra, & quod nullum pericu-
lum sine periculo vincatur. *Angusta est porta*,
& arcta via, quæ dicit ad vitam, & lata & spa-
ciosa quæ dicit ad interitum, Mat. 7.13.

,, *Impiger extremos currit mercator ad Indos*, Horat.

Per mare pauperiæ fugiens, per saxa, per ignes.

Corona non est sine certamine, ætas sine hyeme,
messis sine labore, regnum Christi sine cruce:
Chrys. Hom. 4. de Lázaro. Nō desunt strenuis
pugnatoribus, quandoque vulnera. Pro Aris
& Focis, pro regno certamus: Deus iuuabit,
Deus pugnabit pro suis, quemadmodum sta-
tim explicabimus, itaque fratres adhuc ascen-
dite obsecro.

Caput quartum.

Tertius huius scalæ gradus, qui nos ad ve-
ram pœnitentiam rectè dirigit, est noua

CAPVT QVARTVM.

vita, seu noua obedientia, vel ut Paulus loquitur, noua creatura: *In Christo Iesu, neque circuncisio aliquid valet, neque prepucium, sed noua creatura*, Gal. 6, 15. Et apud eundem vocatur nouus homo, renouamini autem spiritu mentis vestre, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis, ut loquitur vetus interpres. Ephes. 4, 4.

Ioan.12.

Fratres in Domino charissimi, quorum ego mecum salutem exopto, ambulemus quæsio in hac nouitate vite, *dum lucem habemus, ne te nebræ nos comprehendant: ambulemus, id est proficiamus, nam ambulare proficere est*, ut habet Bernardus, in Cant. ser. 49. Adhuc, fratres, dies est, adhuc lux est: veniet nox, venient te nebræ, veniet mors pallida, quando operam non poterimus, ne differamus obsecro in crastinum.

Martial.lib.1.
ad Iulium.

„Non est credere mihi sapientis dicere viham:
Sera nimis vita est crastina, viue hodie.

Eg. 1.

Nisi enim simus noui homines, & nouæ creaturæ, Deus misericors & iustus, sacrificia labiorum nostrorum acceptare non vult: preces nostras, quamuis numerosas & multiplicatas, quamuis ardentes & clamoras, non vult exaudire. Religio munda & immaculata apud Deum & patrem, hac est, à malo hoc, & impuro mundo immaculatos nos custodire. Iac. 1, 27.

Sed

CAPVT QVARTVM.

Sed si hunc tertium gradum ascenderimus, id est, si vitam nostram malam mutare voluerimus, *Si benefacere velimus, oppresso subuenire, iudicare pupillos, defendere viduam, tunc si fuerint peccata nostra ut coccinum, quasi mix dealbabuntur.* Esa. 1. Atque in hoc tertio gradu ascendendo, nobis strenuè & viriliter certandum est, quemadmodum viros fortes decet, ut possimus esse noui. *Hic enim Satanæ infidias, technas, malas artes, dolos, fraudes, imposturas, & tentationes haud dubiè experiemur.*

Duo enim grauia impedimenta & scandala, nobis hoc in loco obijciet Satan subdolus; *Desperationem & Praesumptionem:* quæ ambo (nisi caueamus) possunt esse maximè periculosa. *Desperationem,* hoc modo: Non posse nos, post Baptismum & agnitam veritatem delinquentes, per hanc salutarem penitentiam rursus renouari. *Quod, per Nouatum hereticum,* obiecit Satan Christianis imbecillioribus lapsis, in Primitiæ Ecclesiæ persecutio- ne. *Praesumptionis* vero scandalum, quia (ut ille somniat) poenitire, & satisfacere pro peccatis poterimus per alios, post hanc vitam: adhuc enim non esse magna festinatione opus, Deum esse misericordem, procrastinare ad aliquod tempus satis tuto poterimus, sci-

Duo scandala,
penitentiam
impedientia.

Circa annum
Domini 250.
In 7. perseq.
sub Decio.

D

CAPVT QVARTVM.

AG. 24.

licet, vt Satan, tanquam alter *Tertullus*, orator corruptus & subdolus, nobis persuadere conatur. Periculosa sunt hęc duo scandala, itaque remouenda necessariò, antequam nos progrediamur.

Primo, quod ad istum nouatorem Nouatum attinet, hoc habeo dicere, prohibuisse illum, ante mille & quater centum annos, infirmos quosdam fratres, tyrannorum metu semel duntaxat lapsos, ab ingressu Ecclesia, & Sanctorum communione, quamvis pœnitentes posteà fuerint, & cum multis lachrymis humiliiter recipi petierint. Et ne videtur nullo fundamento niti, illos duos locos ad Hebræos, benè notos, magna vociferatione, & ingenti motu, & partium studio, contentiosè vrgebat: scilicet, *Impossibile esse, semel illuminatos, & qui gustaverunt etiam donum celeste, & participes facti sunt Spiritus sancti, virtutumq; seculi venturi, & Prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam*: Hebr. quinto ver. sexto & septimo.

Hic locus, quemadmodum ex contextu videmus, non loquitur de lapsis, sed de prolapsis. Et quid hoc quæso, ad rem iam controversum: lapsi renouari possunt, prolapsi vero, qui totaliter deficiunt, non possunt; quod & nos concedimus. *Septies in die cadit iustus, & iterum*

CAPVT QVARTVM.

iterum resurgit, Prou. 24. Nouatus ergo, non argumentatur ad idem: eius itaque argumentum sequitur, à baculo ad angulum.

Secundus Nouati locus, talis est: *Voluntariè peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquatur pro peccatis hostia.* Terribilis autem quedam expectatio iudicij, & ignis amulatio, que consumptura est aduersarios, Heb. 10. versib. 26. & 27.

Sed, nos negamus, sanctos illos Dei viros, voluntariè, sed persecutionis metu, inuoluntariè lapsos fuisse. Itaque, terribilis hæc comminatio, illos non inuoluit. Secundò, affirmamus, intelligendum hoc esse de illis, qui seipso malitiosè Christo opponunt, tanquam veritati infestos aduersarios, quod Julianus Imperator Apostata nequissimus fecit, veritatem agnitarum negans, quam anteā professus fuerat, librum venenatum contra eum scribens, quem *Cyrillus* pater vetus, doctè refellet. Hi verò boni patres imbecilliores, semel duntaxat lapsi, seipso Christo hostiliter non opponunt, aut arma contraria sumunt: itaque hic locus, de talibus non loquitur. Vtrumque locum, ab eo malitiosè contortum, omnes Orthodoxi Patres, veteres & moderni asserunt: qui non de uno aliquo peccato aut altero singulari, sed de Apostasia & defectione.

CAPVT QVARTVM.

ne vniuersali, totali, & generali, non partiali intellectum volunt. Tales Apostatae fuerunt *Alexander Ærarius, Julianus ille, & Porphyrius*, huiusque fermenti similes, qui veram religionem ante a acceptam, totaliter negant; & ut veteres Gygantes, contra Deum arma capiunt, & belligerantur. De iis certe, author ad *Hebræos* loquitur, non posse tales per pœnitentiam renouari, sed expectare eos iudicium contra seipso, qui Dei aduersarios consumet. *Qui secundum duritatem suam, & cor impænitens, thesaurizant sibi iram in diem ire, & reuelationis iusti iudicij Dei*, ut Paulus testatur, Ro. 2.5. Itaque Nouatus incidit in Paralogysmū fallacie Divisionis, quæ est membrorum cohaerentium distractio & mutilatio, quæ coadunari & coniungi deberent: & sic decipitur ipse egregiè, & vellet decipere nos, nisi cauti fuerimus.

Sobrius, & magis Christianè, de fratribus per infirmitatem lapsis iudicat vetus pater Tertullianus. *Non statim succidendum & subruendum est animus desperatione, si secunda quis pœnitentiae debitor fuerit.* Pigeat sane peccare rursus, sed rursus pœnitere non pigeat: pigeat iterum periclitari, sed non iterum liberari. Neminem pudeat iterata valetudinis: iteranda medicina est. *Gratum te prestiteris, si quod tibi Dominus*

CAPVT QVINTVM.

minus offert, non recusaueris. Offendisti, sed reconciliari adhuc potes. Habet cui satisfacias, & quidem volenti: id si dubitas, euolue quid spiritus Ecclesijs dicat. Desertam dilectionem Ephesijs imputat, stuprum & idolothatarum eorum Thyatirenis exprobrat. Sardios non plenorum operum incusat. Pergamenos docentes peruersa reprehendit. Laodicenos fidentes diuinitus obiurgat, & tamen ad paenitentiam commouet, sub comminationibus quidem. Non comminaretur autem, si non ignorceret paenitenti, Tertulli. de Poenitentia Tom. 2.

Apoc. 2. & 3.

Ethic notandum est, Ecclesiam Pergamenam, Nicholitarum haeresi fauisse, & Thyatirensem permisisse Iezabelem mulierem nequissimam docere fornicari, & de Idolothitis manducare, & sic decipere seruos Dei. Rev. 2. 14. 15.

Atque Chrysostomus dicit: *Si millies aliquis lapsus fuerit, & verè paenituerit, in Ecclesiam ingrediatur.* Et Augustinus, nemo post centum peccata, nec post mille criminis, de misericordia diuina desperet. Sic tamen non desperet, ut sine ulla mora, Deum sibi repropitiari fessinet: ne forte si consuetudine peccandi fecerit, etiam si velit, de diaboli laqueis liberari non possit, Augustin. de tempore, Ser. 58.

Sed, ut huic primo scandalo finem impo-

CAPVIT QVARTVM.

Nouatus,
qualis.

Hieron. ex
Cypr de in-
flit. Clericor.

namus, consideremus huius opinionis nouaz, autorem & antesignanum, & aperiamus vobis qualis is fuerit: *profetō hæreticus*, & ab omnibus veteribus, pro homine nimis seuero & rigido condemnatus. Quamuis enim possit esse lingua volubilis, & natura disertus, (quemadmodum de Eunomio & Nestorio hæreticis testatur *Socrates Scholasticus*) tamen quisquis fuit, superbus homo fuit, malitiosus & implacabilis: neque sunt eius putida argumenta nobis formidanda, qui per Dei gratiam, in Academia educati, capiōsis & falsis argumentationibus contra aliam veritatem, didicimus respondere. Itaque, quod Hieronymus habet ex Cypriano, nos illis dicimus, *audiāmus non diserta sed fortia*, si nobis cupiant persuadere, & in illorum partes trahere.

Erubescant Nouatiani (inquit Theophilactus) qui post baptismum, & sacramentorum communionem peccarunt, non suscipiunt. Ecce & Petrus, suscepito immaculato corpore & sanguine, cum negasset, propter pænitentiam recep-
tus est, Theophyl. in Marc. cap. 14.

Sed, videte porrò quæso, quid de eo simili-
liter & scribat, & sentiat bonus Martyr Dei
Cyprianus: *Fuit iste Nouatus hæreticus, verum
nouarum cupidus, fuit auarus, arrogans, perfidus,
curiosus, adulator, fax & ignis ad conflan-*
da

CAPVT QVINTVM.

da seditionis incendia. Idem est Nonatus, (inquit) qui apud nos primum discordia & schismatis incendium seminanit, qui quosdam ex fratribus, ab Episcopo segregavit, qui in ipsa persecuzione, ad euertendas fratrum mentes, alia quædam persecutio nostris fuit. Cyprian. Epist. lib. 2. Epist. 8. ad Cornelium. Itaque de illo verè pronunciare poterimus, quod Beda venerabilis, de Hæretico Donato dixerit: *Sit inquit disertus, sit doctus, tamen quia charitatem non habet, audirem era sonantia, & cymbala tinnientia,* Beda ex August. in 1. Cor. cap. 12.

Quæso vos fratres, si Cyprianum haberis, locum ipsi inspicite, & considerate mecum, qualis ille homo Nouatus fuerit, de quo modò diximus: profectò, Donato isti malitioso Hæretico similis, qui fratres suos bonos, in desperationis barathrum potius præcipitaret, quam medicinam adhiberet salutarem, ut ad sanam & meliorem mentem redire possint.

Caput quintum.

Præsumpt.
scandalum.

Alterum scandalum, à Satana proiectum, ad impediendum, & retardādum nos, ne citò & in tempore poenitcamus, est, de gratia & misericordia Dei, arrogans & temeraria præsumptio, qua securiùs reddimur, ad iterāda & multiplicanda nostra peccata, cōtra D̄minū.

Hæc similiter, cum multis alijs, est altera

CAPVT QVINTVM.

2. Tim. 2.

Aquinas ex
August.

Diaboli calumniatoris astutia , ad perden-
dum nos. Vedit enim, quod Deus noster sit
misericors, itaque plurimis persuadere cona-
tur, leuiter, & (vt loquitur) venialiter peccan-
tes quoscunque, per ignem illum Purgatorij
fictitium, & D. Papæ dispensationes ab omni
culpa & poena, posse plenè absolui & expiari,
ita vt posthac, alia poenitentia opus non fue-
rit. *Considerate quid dico, quæso : Deus vobis*
*det intellectum in omnibus, ut intelligatis Pec-
cata illa, quæ nobis videntur parua, non esse*
*negligenda, qualia sunt linguae & cogitatio-
num. Quod Augustinus, triplici similitudine*
*perspicuum facit. Minuta gutta flumen im-
plent : minuta grana arene pondus au-
gent, premunt & opprimunt : Sentina neglecta, diu in-
trando, & non exhauiendo mergit nauem. Au-
gust. in Ioannem, ex aurea catena B. Thomæ.
De verbis otiosis reddenda ratio, Mat. 12.
36. Et cogitationes male, accusabunt nos in die
iudicij, Rom. 2. 15. Verè itaque dixit Augu-
stinus, linguae & cogitationum peccata, non
esse negligenda.*

Et tamen Dei misericordiam , & philan-
thropiam magnam & infinitam esse, nemo si-
ne Dei magna iniuria dubitare potest. Veris-
simum enim illud est, quod Ieremias dicit,
*Misericordia Domini, quod non sumus con-
sumpti,*

CAPUT QUINTVM.

sumpti, quia non defecerunt miserationes eius:
Ier. Lam. 3.22. *Magnum mysterium (inquit Fulgentius) dilectissimi fratres, magnum diuina dilectionis indicium. Homo Deum contemnens, a Deo discessit. Deus hominem diligens, ad homines venit. Dilexit impium, ut faceret iustum: dilexit infirmum, ut faceret sanum: dilexit peruersum, ut faceret rectum: dilexit mortuum, ut faceret viuum:* Fulgentius de dupli nativitate Christi.

Sed tamen cauendum nobis est, ne cum Romanensibus præsumamus de ea. Nam Israëlitæ qui Dei populus fuerunt, multiplicarunt peccata sua sæpiissimè, & Deus noster misericors, similiter sæpiissimè eripuit illos: ad extremum cùm peccare non cessassent, & de eius fauore præsumerent, intra quadraginta annos in Eremo, in via Canaan versus ceciderunt omnes, exceptis duobus, *Ca-lebo & Iosua*: qui soli ex sexcentis hominum millibus, in terram promissionis intrarunt.

Deut. I.

Metuendum est, inquit Augustinus, ne te occidat spes: & cùm multum speres de misericordia, incidas in iudicium. Beda ex Augustin. in cap. 2. Rom. Non itaque de illius misericordia præsumendum est; nam ut misericors, sic etiam iustus est: etenim Deus noster ignis consumens est. Heb. 12. 29.

CAPVT QVINTVM.

Quod verò ad D. Papæ dispensationes attinger, statuunt illi, si quis nondum à peccatis suis leuioribus & venialibus, bcnè satis purgatus fuerit, purgatoriū sui post hanc vitam ignitas & mentitas poenas experiri oportet, nisi ex thesauro Ecclesiæ Romanæ (sic enim loquuntur) id est, operibus supererogationis sanctorum, ab hoc purgatorio igne, piè & religiose subleuentur.

Opera indebita.

Atque vt huius iniquitatis mysterium, (fratres) melius intelligatis, opera hæc ex sanctorum mortuorum meritis, & operibus indebitis proueniunt, supra illud quod Dominus præcepit, quemadmodum Romanenses somniant. Putant enim sanctos iam defunctos, fuisse dum viuerent ita perfectos, vt & legi Dei satisfecerint pro seipsis, & ex abundanti (vt loquuntur) talia merita habuerint, quibus alios peccatores iuuare & reiuare possint. Et tamen Christus dicit Apostolis suis, *Cum feceritis omnia quæ precepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus.* Luc. 17.10.

Sed non est nobis nouum, multas esse Antitheses, inter religionem Papæ, & veram religionem Iesu Christi. Quæ monstrosa Romanensium opinio sacris literis, & omni antiquitati ignota, non est hoc in loco pluribus refellenda,

CAPVT QVINTVM.

refellenda, sed odiosè potiùs abicctanda, & tanquam pannus corruptus & foetidus ad Orcum amandanda. Ostendisse enim, & quasi digito rem demonstrasse, quām absurdè, & absque omni ratione loquantur, est satis confusasse, quemadmodum verus pater *Irenaeus* de hæreticis Valentinianis scribit, lib. primo, cap. vltimo.

Hic vero thesaurus, vt illud etiam semel annotem, pro arbitrio Papæ distribuitur & dispensatur, quibuscunque suæ sanctitati visum fuerit, sed non absque certo lucro.

„ *Curia Romana non capit ovem sine lana.*
Sed ecce adhuc maiores abominationes, quemadmodum est apud Ezechiel cap. octauo. Non enim venialia, & leuiora solummodo condonat, sed mortalia & nefanda crimina. Romanam itaque transmarinam, stultè properet (vxore & filiis domi parùm cautè & prouidè relictis) quicunque velit tales merces fucatas, adulteratas, & sophisticatas emere: quas tamen pro bonis laudant, vt cauponarii fordidii facere solent, quando adinodum mentiuntur.

„ *Laudat vanales, qui vult extrudere merces.* Horat.

Vt enim ante multa sæcula in Proverbiū cessit, *Omnia vanalia Romæ*: Salust. bel. Jugur. sic nunc esse omnes facile vident. Pro adulter-

CAPVT QVINTVM

Nundinatio-
nes Papæ.

rio dispensat Papa, pro parricidio, pro duabus sororibus ducendis, pro fratri vxore, pro simonia beneficiorum, pro sacerdotum sacrificantium concubinis & meretricibus, pro incestuosis connubiiis, pro lœsæ maiestatis criminе, pro nefando peccato Sodomitarum, vel cum hominibus vel bestiis. Atque me pudet ultra, hanc foetidam cloacam & camarinam mouere. Non est aliquid peccatum tam grande, horribile, & execrandum, quod auro non velit homo ille peccati, hominibus pessimis condonare: Scribis & Pharisæis hypocritis similimus, qui propter *Corban, id est donum*, contra mandata Dei dispensabant, recidentes verbum Dei propter traditiones suas, *Marc. 7.11.13.*

Ouid. I. Fa-
storum.

„Aurea sunt verè nunc secula, plurimus auro
„Venit honos, auro conciliatur amor:
„Ipse lices venias Musis comitatus Homere,
„Si nihil attuleris ibis Homere foras.

Hoc de Curia & cancellaria Romana, ut nunc est, verissimè potest affirmari, absque auro & certo lucro, non proficiunt vlli, qui cù Papatu hodiè negotium habent. Caupones profecto, *Miscentes aqua vinum suum, Esa. 1.* & adulterantes verbum Dei, *2. Cor. 4.2.* Mirum in modum, hunc suum purgatorium ignem amant, quia (ut festiuè in illos ludit doctissimus

CAPVT QVINTVM.

mus Erasmus) *utilissimus fit illorum culinis.*
Et quum aurum accipiunt , nisi bullas & bu-
bulas dant plumbeas : imò & quod deterius
est, pro auro carbones, & vento leui dissipatas
paleas & quisquilias.

Alexander magnus, Darium Persarum re- Qu. Curtius.
gem opulentissimum , tum captiuum suum,
vendere non vult ut Mercator, sed dare ut rex:
itaque cum domum remisit , & restituit gra-
tis. Auarus D. Papa captiuos suos in purga-
torii sui ergastulo miserrimè detentos , non
vult dare , aut illos inde eximere ut rex , sed
vendere ut mercator : imò potius, ut putidus
gannio, & sordidus cauponator . Itaque, ab
heroico, & nobili natura Alexandri magni, &
eius munificentia regali , est longè alienissi-
mus.

Harum Bullarum & dispensationum in-
dignitate, commoti patres *Concilij Viennensis*,
eas acriter taxarunt , & tandem ad aliquam
moderationem & mediocritatē reduxerunt,
(quatum reclamantibus aliis) quemadmo-
dum in Clementinis legere poteritis, cap.5.
de poenitentiis & remissionibus circa annum
Dominii 1311.

Cambyses rex Persarum opulentus , sed
superbus & luxuriosus homo, sororem suam
deperibat : quemadmodum in Herodoto le-

CAPVT QVINTVM

gimus eam cupiens in vxorem ducere. Consultuit legisperitos, an legem talem haberent? Respondent non habere: sed aliam se inuenisse dicunt, licere Persarum regi facere quod libet. Similiter Papa, non habet legem verbi Dei, ad has suas Nundinas, & dispensationes propugnandas, sed aliam habet legem ex Canonistarum foeridis lacunis haustam, imperare Papā Monarcham, in cælo, in terra, in mari, in suo purgatorio (id est, Utopia Mori) & licere illi facere quodcunque libitum fuerit. Scilicet, *Dominus Deus noster Papa hoc facere potest.* Extrau. Ioan. 22.

Sed videat noster Cabysses, Papa superbus quomodo superædificet: & caueant omnes boni Christiani, hac de re saepius admoniti, quomodo homini tam sordido & auaro credant, & fidem adhibeant. *Nam fundamentum aliud, nemo potest ponere præter id quod possum est, id est Christus Iesus, 1 Cor. 3.* Et omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur, Mat. 15. Eradicandi verbo vtitur Christus, quod notandum est: talis enim plantatio supplantabitur, & radicitus euelletur, vt rursus crescere & surgere, aut caput attollere non valuerit.

Et quia Satanas per Papam & Romianenses, tanquam per satellites & emissarios suos, cupiat

Con-
s? Re-
sse di-
e. Si-
ei, ad
pug-
nista-
Papā
n suo
re illi
icer,
Ex-
bus
ones
niti,
cre-
um
um
an-
ele-
v-
im
le-
at-
fl-
9,
at

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

642

643

644

645

646

647

648

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

673

674

675

676

677

678

679

680

681

682

683

684

685

686

687

688

689

690

691

692

693

694

695

696

697

698

699

700

701

702

703

704

705

706

707

708

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

721

722

723

724

725

726

727

728

729

720

721

722

723

724

725

726

727

728

729

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

745

746

747

748

749

740

741

742

743

744

745

746

747

748

749

750

751

752

753

754

755

756

757

758

759

750

751

752

753

754

755

756

757

758

759

760

761

762

763

764

765

766

767

768

769

760

761

762

763

764

765

766

767

768

769

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

781

782

783

784

785

786

787

788

789

780

781

782

783

784

785

786

787

788

789

790

791

792

793

794

795

796

797

798

799

790

791

792

793

794

795

796

797

798

799

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

810

811

812

813

814

815

816

817

818

819

810

811

812

813

814

815

816

817

818

819

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

860

861

862

863

864

865

866

867

868

869

860

861

862

863

864

865

866

867

868

869

870

871

872

873

874

875

876

877

878

879

870

871

872

873

874

875

876

877

878

879

880

881

882

883

884

885

886

887

888

889

880

881

882

883

884

885

886

887

888

889

890

891

892

893

894

895

896

897

898

899

890

891

892

893

894

895

896

897

898

899

900

901

902

903

904

905

906

907

908

909

900

901

902

903

904

905

906

907

908

909

910

911

912

913

914

915

916

917

918

919

910

911

912

913

914

915

916

917

918

919

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

930

931

932

933

934

935

936

937

938

939

930

931

932

933

934

935

936

937

938

939

940

941

942

943

944

945

946

947

948

949

940

941

942

943

944

945

946

947

948

949

950

951

952

953

954

955

956

957

958

959

950

951

952

953

954

955

956

957

958

959

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

970

971

972

973

974

975

976

977

978

979

970

971

972

973

974

975

976

977

978

979

980

981

982

983

984

985

986

987

988

989

980

981

982

983

984

985

986

987

988

989

990

991

992

993

994

995

996

997

998

999

990

991

992

993

994

995

996

997

998

999

1000

1001

1002

1003

1004

1005

1006

1007

1008

1009

1000

1001

1002

1003

1004

1005

1006

1007

1008

1009

1010

1011

1012

1013

1014

1015

1016

1017

1018

1019

1010

1011

1012

1013

1014

1015

1016

1017

1018

1019

1020

1021

1022

1023

1024

1025

1026

1027

1028

1029

1020

1021

1022

1023

1024

1025

1026

1027

1028

1029

1030

1031

1032

1033

1034

1035

1036

1037

1038

1039

1030

1031

1032

1033

1034

1035

1036

1037

1038

1039

1040

1041

1042

1043

1044

1045

1046

1047

1048

1049

1040

1041

1042

1043

1044

1045

1046

1047

1048

1049

1050

1051

1052

1053

1054

1055

1056

1057

1058

1059

1050

1051

1052

1053

1054

1055

1056

1057

1058

1059

1060

1061

1062

1063

1064

1065

1066

1067

1068

1069

1060

1061

1062

1063

1064

1065

1066

1067

1068

1069

1070

1071

1072

1073

1074

1075

1076

1077

1078

1079

1070

1071

1072

1073

1074

1075

1076

1077

1078

1079

1080

1081

1082

1083

1084

1085

1086

1087

1088

1089

1080

1081

1082

1083

1084

1085

1086

1087

1088

1089

1090

1091

1092

1093

1094

1095

1096

1097

1098

1099

1090

1091

1092

1093

1094

1095

1096

1097

1098

1099

1100

1101

1102

1103

1104

1105

1106

1107

1108

1109

1100

1101

1102

1103

1104

1105

1106

1107

1108

1109

1110

1111

1112

1113

1114

1115

1116

1117

1118

1119

1110

1111

1112

1113

1114

1115

1116

1117

1118

1119

1120

1121

1122

1123

1124

1125

1126

1127

1128

1129

1120

1121

1122

1123

1124

1125

1126

1127

1128

1129

1130

1131

1132

1133

1134

1135

1136

1137

1138

1139

1130

1131

1132

1133

1134

1135

1136

1137

1138

1139

1140

1141

1142

1143

1144

1145

1146

1147

1148

1149

1140

1141

1142

1143

1144

1145

1146

1147

1148

1149

1150

1151

1152

1153

1154

1155

1156

1157

1158

1159

1150

1151

1152

1153

1154

1155

1156

1157

1158

1159

1160

1161

1162

1163

1164

1165

1166

1167

1168

1169

1160

1161

1162

1163

1164

1165

1166

1167

1168

1169

1170

1171

1172

1173

1174

1

CAPVT QVINTVM

ditores. *Anima enim corpus egressa, non hic amplius commorantur, sed protinus abducuntur.* Chrysost. Conc. 2. de Lazaro.

Quam Romanensium fraudem, magnus ille Roterodamus in suo *Exorcismo*, seu *Spectro* sic aperuit, ut ab ipso Apelle non potuerit quicquam depingi viuaciūs: ad quem dialogum, (fratres) relaxationis gratia, ad aliquod tempus vos remitto. Sacrae literae, hanc Romanensium doctrinam non agnoscunt: *Inslus ex fide sua viuit, Purgatorienses ex fide sua non viuunt, (sed aliena) ergo Purgatorienses non sunt iusti*, Hab. 2. Porro, *Qua seminauerit homo, hac & metet. Qui in carne sua seminat, de carne metet corruptionem, qui autem in spiritu seminat, de spiritu metet vitam æternam*, Galat. 6. 7.

Ex quo Pauli loco, sic argumentor: Vita æterna debetur ijs, qui in spiritu seminarent: Purgatorienses in spiritu non seminarent, (nam in peccatis venialibus moriuntur) ergo vita æterna non debetur illis.

Et ex Lucæ 13. sic colligo. *Si penitentiam non habueritis, peribitis: Purgatorienses non poenituerunt, ergo Purgatorienses peribunt. Et rursus, stipendium peccati mors est*, Rom. 6. ergo stipendium peccatorum venialium, mors est. Hæc pauca hominibus sobrijs & quietis

CAPVT QVINTVM.

quietis satisfacere possunt: contentiosis & fanaticis nihil, sed tales nos hic non alloquimur.

Et Cyprianus Martyr, hoc confirmat: *Qualem te innenit Deus cum vocat, talem pariter & iudicat: vnde rursus sic arguo. Si Papæ dispensationes, aut Purgatoriū valerent, tunc morientium status mutari potuit: sed morientium status mutari non potest, ergo Papæ dispensationes, aut Purgatorium non valent.* Argumenti formam & sequelam, si quis curiosius velit reprehendere, tanquam insuffici-entem, sciat is in Hypotheticis syllogismis destructo consequente, destrui antecedens, ut in scholis est notissimum: itaque argumentum sequitur. Profectò hi Purgatorienses similes sunt quinque illis fatuis virginibus, de quibus loquitur Euangelista Mat. *Quæ ad spōsum recipiendum cum olco suo post classam ianuam venerunt, quibus iure iurando dixit Christus, Amen dico vobis nescio vos,* Mat. 25.

Multæ sunt hodiè tales virgines moniales, & Nonnæ, quæ extortis illorum votis Monasticis, ab illis impuris hominibus, miserè decipiuntur: stultæ & imprudentes mulierculæ, in Papistarum antris, Claustris & Synagogis hodiè delitescentes. Epiphanius similiter, hęc habet verba grauia, ponderosa, & nunquam

E

CAPV T. QVINTVM.

obliuiscenda, scilicet: *Obsignata nunc sum
promptuaria, & impletum est tempus, & certa-
men perfectum est, & evacuatum est stadium, &
corona data sunt, & qui decertarunt, quiescunt,
& qui in studio victi sunt, ciecti sunt: & omnia
palam consummata sunt, post factum hinc dece-
sum. Quam autē adhuc sunt omnes in certamine,
etia post casum est resurrectio, adhuc spes, adhuc
medela, adhuc confessio, etiam si non perfectissi-
ma, attamen aliorum salus non est desperata,* Epiphani. contr. Hæresi. lib. 2. Tom. I.

Papa contra. Ex hoc loco contra Papam sic concludo:
dicit Epiphani. Epiphanius dicit, omnia esse consummata, post
factum hinc decessum: Papa dicit, omnia non
esse consummata, post factū hinc decessum,
sed opus esse nescio quo mentito Purgatorio,
(hæc contradicentia sunt) aut itaque fallitur
Epiphanius, aut fallitur Papa, qui errare, scili-
cet, non potest.

Et de diuite illo helluone, apud Lucam,
(de quo modò diximus) opem ab Abraha-
mo incassum petente post mortem, sic pro-
nunciat Augustinus: *O infelix homo, quando
vivebas, tunc erat tempus operandi, modo iam
in nocte es, in qua nemo possit operari,* August.,
in Ioan. cap. 9. Tales infelices homines sunt
illi, qui à D. Papa, in suo Purgatorio adhuc
hodiè detinentur miserrime.

Rursus

CAPUT QUINTVM.

Rursus, ex nobili illo Dci Martyre Cypri-
ano, accipitote quæso fratres locum alterum:
Quando hinc excessum est, Demetriane, nullus
pænitentia locus, nullus iam satisfactionis effe-
cens. Hic vita aut amittitur, aut tenetur, hic sa-
luti æterne fructu fidei, & cultu Dei prouidetur,
Cyprian. contra Demetr. Vnde sic colligo:
Cypr. dicit, post factum hinc deceßum, nul-
lum esse satisfactionis effectū: Papa dicit, post
factū hinc deceßum esse aliquē satisfactionis
effectū. Hęc similiter cōtradicentia sunt, (que
acerimè inter se pugnant, neque vniquā simul
vera & falsa esse possumit) vt nō sunt Dialecti-
ci: itaque concludo, aut Cyprianus fallitur,
aut Dominus Deus noster Papa fallitur, qui
(vt Parasiti eius Gpathones mentiuntur) er-
rare & falli non potest. Aut hoc modo colli-
gamus, si placet audire: in hac vita, saluti æ-
ternæ prouidetur, Purgatorienses non sunt
in hac vita; ergo in Purgatorio saluti æternæ
non prouidetur.

Hos patres, à Romanenium partibus non
statue, vos videtis, quamvis illi, omnes suos
esse, & non nostros, apud homines imperitos
& credulos, sæpius clamitent & vociferentur.
Quodcumque hi lepidi homines dixerint,
profectò non desiderarem testimonia magis
perspicua contra Papatum, quam quæ ex ve-
nientiis.

Papa contra-
dicit Cyprian.

CAPUT QVINTVM.

cerum Patrum veris & genuinis libris proferri
a nobis possunt.

Sed illos relinquamus loquaces, garrulos,
& impudentes homines, qui curari difficulter
possunt. *Nam oratio, que aduersus garrulitatis
morbum medicina est, audientium est, garruli
verò neminem audiunt, semper loquuntur.* Plu-
tarch. de Garrulitate. Et Augustinus de simi-
libus dicit, nullum fore disceptandi finem, si
respondendum esse respondentibus semper
existimemus. *Infinitum, erumnosum, infructu-
osum,* Augustin. de Ciu. Dei, lib. 2. cap. 1.

Et sic tandem, per Dei gratiam, haec duo
grauissima scandala; Desperationem & Præ-
sumptionem, (ne verè poenitentibus noce-
ant) de via sustulimus: itaque iam progredi, &
ascendere tutius poterimus.

Caput sextum.

Adhuc tamen semper vigilandum nobis
est fratres. Satan enim non relinquit nos ni-
si ad tempus. Sic fecit cum Christo Salua-
tore, sic cum omnibus faciet qui sunt Chri-
sti. *Militia est vita hominis super terram,* Iob.
7. Semper certandum, semper contra ten-
tationes emergentes & rebellantes pugnan-
dum est. Vult enim Satan subdolus, nostrum
cursum

CAPUT SEXTVM.

cursum s̄epiūs retardare & impedire, quem-
admodum olim, *Cum Atalanta virgine regia* Metam. li. 10
prole fecit Hippomenes, nisi sedulō, & totis vi-
ribus, diligenter caueamus. Itaque, quod
monet Pater Hieronymus, prudenter est ob-
seruandum. *Nolo* (inquit) *sinas cogitationem*
crescere, nihil in te Babylonium, nihil confusionis
adolescat. Dum parvus est hostis, interfice: ne-
quicia (ne zizania crescant) elidatur in semine,
Hierom. de virginitate seruanda, ad Eustoch.
Hoc consilium sequendum nobis est: si enim
malæ & corruptæ affectiones, per malam cō-
suetudinem vertantur in habitus, tunc diffi-
culty auelli & extirpari possunt. *Impius enim,*
cum in profundum venerit peccatorum, contem-
nit, Trou. 18. 3. Talis enim peccator, scipsum
auide in operationem omnis generis immundi-
sia præcipitat, sicut Gentes, qui verum Deum
non cognoverunt: nos vero, non ita didicimus
Christum, Ephes. 4.

Diabolus aduersarius vetus est, & hostis an-
tiquus, cum quo prælium gerimus: omnia iam
genera tentandi, & artes & insidias deuictandi
ipso usu vetustatis edidicit. Si imparatum inue-
nerit Christi militem, si nudum, si non sollicitum,
ac toto corde vigilantem, circumuenit nescium,
fallit incautum, decipit imperitum. Si quis vero
Dominica præcepta custodiens, & fortiter Chri-

CAPUT SEXTVM.

sto adhucens, contra eum steterit, vincatur necesse est, quia Christus quem confitetur, inuictus est, Cyprian. de exhortatione Martyrij, ad Fortunatum. Non vult Satanus eyci, (fratres) nisi à fortiori. Tempus non est differendum, tempus non est procrastinandum: dum tempus habemus, dehac re cogitemus obsecro.

Ouid, de rem.
lib. i.

Principijs obsta, scò medicina paratur,
Cùm mala per longas conualuere moras.

Has Satanæ tentationes expertus est bonus ille pater Augustinus, quas ipse liberè, sed modestè & humiliter confitetur, vt nos exemplo suo, prouidè caueamus. Nam in iuuenili ætate aliquantulum deditus carni, & eius desiderijs, precibus & lachrymis à Domino sæpius petiuit, vt veram & solidam poenitentiā illi gratiosè concederet. Statim verò, quām primum vellet vitam anteactam lubricam cernendare, per Satanam multūm tentatus fuit. Itaque verè potuit cum Paulo conqueri, *impedituit nos Satanas*, 1. Thes. 2. 18. Interim, de quodam Antonio Eremita audiens, viro bono & integerrimo, sed illiterato, quod pius fuerit, & castè, & sanctissimè vixerit, in lacrymas irrumpens, sic effatus est. *Quid est quod audio, surgunt indocti, & calum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris ecce voluntamur in carne & sanguine: Tu Domine, usquequo? Quamdiu*

eras

CAPV T SEXTVM.

eras, & cras? Quare non modo? quare non hac hora finis est turpitudinis vita mea? Ad extremum, victoriam dedit misericors Deus: vocem quandam audiuit iubentem librum suum tollere, id est, Epistolas Paulinas, & legere. Statim, in hæc verba incidit. *Non in commissationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & emulacione, sed induite Dominum nostrum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis, in desiderijs.* Rom. 13. in fine capit. Hoc Alipio Achatius suo fidissimo ostendit: & sic tandem, per Dei inexhaustam bonitatem, post multos iactus, & varias Satanæ tentationes, verè ad Deum conuersus fuit, Augustin. Confes. li. 8. cap. 12.

Hos Satanæ insultus & tentationes, in ipso poenitentiae limine, & conuersionis nostræ initio, sepiùs experiuntur sancti viri Dei: secundum illud quod Siracides verè testatur, *Fili, accedens ad seruitutem Dei, prepara animum tuum ad temptationem,* Syrach. 2. Similiter, Hieronymus pater, postquam Damasum Papam, & Romanam superbam & lasciuientem reliquit, & longius in terram sanctam Canaan peregrinaretur, de noua vita & seria poenitentia cogitans, Satanæ tentationes, & bellum hoc spirituale statim expertus est. *Mul-*

CAPVT. SEXTVM.

Summum iejunabat, à strepitu hominum in Eremo
viuebat, sacco corpus inducbat, inedia scip-
sum macerabat, lachrymas & gemitus quo-
diè profundebat: tales tamen fuerunt Satana
insultus contra eum, ut Hieronymus mente &
cogitatione Romanis interfuit delitys, & quasi
Rome iam esset, videbatur sibi adesse inter puel-
larum choreas, & lasciuas saltationes. Ora, in-
quit, pallebant iejunus, tamen mens desiderijs a-
stuabat in frigido corpore, Hieron. de virginite
tate seruanda ad Eustochium. Quam ten-
tationem viro sancto magnam & acerbam fu-
isse, & cum multum exercuisse, quis legens
hanc narrationem à seipso tam lugubriter
scriptam dubitare potest?

Bonus Hilarion quoque, quamuis seorsim
in Eremo viueret, hanc pugnam expertus est.
Itaque iratus sibi, quod Diaboli tentatio-
nes, & carnis rebellantis affectus domare non
potuerit, cum humili Publicano pectus tun-
dens, ego (inquit) aselle, faciam ut non calci-
tres, nec te hordeo alam sed paleis: fame te com-
ficiam & siti, graui onerabo pondere: per astus
indagabo & frigora, ut cibum potius quam lasci-
viam cogites, Hieron. in vita Hilarionis Ere-
mitæ, Tom. primo.

Hanc pugnam spiritualem, beatus Paulus
expertus est, quam ipse verbis emphaticis gra-
uissime

CAPUT SEXTVM.

uissimè describit, ad Rom. 7. Ad quem locū (fratres) vos remitto: inter reliqua hæc habet. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mea, & captiuantem me in lege peccati, qua est in membris meis.* Itaque exclamat, *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* *Gratia (inquit) Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.*

Ad consolationem nostram hæc scripta sunt, ne animum nostrum despondeamus, si nos similiter tentemur. De qua re sic Beda venerabilis noster. *Constituit tibi ante oculos pugnam tuam, ne timeres tuam.* Si enim hoc non dixisset beatus Paulus, quando videres concupiscentiam moueri in membris tuis, cui tu non consentires, tamen cum eam moueri videres, forsan de te desperares, & dices, si ad Deum pertinet, sic non mouerer. Vide (inquit) *Apostolum pugnantem, & noli te facere desperantem,* Beda ex Augustino, in cap. 7. ad Romanos.

Datus est his Dei seruis stimulus carnis, angelus Saranæ, qui eos colaphizaret, ut vetus interpres loquitur, 2. Cor. 12, ut suam infirmitatem melius agnoscant: & de reuelationibus si contingant, aut alijs Dei donis eminentioribus, non extollentur supra modum, aut nimis glorientur. Atque profectò, tales tentationes nobis utiles esse possunt, si pruden-

CAPVT SEXTVM.

ter rem consideremus. Nam vt Augustinus dicit, *Non nobis expedit esse sine tentationibus, nec rogamus Deum ne tentemur, sed ut non inducamur in tentationem*, August. in Psal. 63.

Hanc pugnam spiritualem experti sunt David (Propheta regius) Ieremias, Ionas, & patiens Job Hussita: qui omnes à Satana sæpius grauissimè tentati sunt, tamen à Deo non sunt derelicti. Tandem enim erumpit nobilis fides, & sic per Dei gratiam victoriam præclaram consequuti sunt. Et nisi ego multum fallor, talis est omnium seruorum Dei, in hac fragili vita & lacrymarum valle, status & conditio, vt aut multum aut parum tententur omnes. Videte quæ so fratres, quanto perè hi boni patres, verè Dei filii, in carne maceranda & domanda, per multas tentationes laboriosè desudarūt. Et hoc fecerunt, vt hanc quam quærimus veram poenitentiam inuenire, & inuentam tutius retinere possent.

Sed debitores sumus carni, esto. Negari hoc non potest: *Multa enim carni debemus, ut illa nutriamus, foneamus, refocillemus, morbidam curemus, vestiamus*: Chrysost. & eius abbreviator Theoph. in 8. ad Rom. & nos hoc carni nostræ concedimus. Non enim placet, vt cum Baalis falsis prophetis, caltris & lanceolis iuxta ritum eorum, secaremus corpora nostra, do-

nec

Sancti Dei
spiritualem
pugnam ex-
periuntur.

CAPVT SEXTVM.

neç perfunderentur sanguine. 1. Reg. 18. Quod
Origenistæ olim, & stultæ & imprudenter ho-
diè imitantur flagellatores Romanenses sub
Papatu. Hoc pacto quisquis moritur, sui ho-
mida est. *Profecto Martyres stulta Philosophia*,
vt loquitur Hieronym. ad Marcellum,
de obitu Blefillæ.

Et tamen cum Paulo confitemur, si secundū
carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu
facta carnis mortificaueritis, viuetis. Rom. 8.12
Mortificationem rite intellectam, homini
Christiano necessariam iudicamus.

Et sanè memorabile est illud, quod de Pla-
tione cognomento Diuino, sed Gentili, refert
Hieronymus. Qui, quò melius *Philosophia*
posset vacare, elegit Academiam villam ab urbe
procul, non solum desertam, sed & pestilentem,
ut cura & assiduitate morborum, libidinis im-
petus frangeretur, discipuliq; sui, nullam aliam
sentirent voluptatem, nisi earum rerum quas di-
scenter. Hieron. contra hæreses Iouiniani. Et
nobis (fratres) similiter, honestis & licitis me-
diis, scilicet orationibus, iciuniis & vigiliis,
mortificanda est hæc carnis nostræ ferocitas,
ut nos melius seruiamus Ichouæ.

Quod ad Romanenses attinet, rigidam &
austeram vitam præ se ferentes & profitentes,
Médiacum loquuntur in hypocrisi. 1. Tim. 4.2.

Platonis
Academia.

CAPVT SEXTVM.

Sacerdotum suorum impurum cælibatum defendunt, & tamen ex Papæ dispensationibus concubinas alunt & meretrices. Ieiuniū commendant, sed quid sit verū, aut ignorant, aut dissimulant. Illud enim cum *Manichæis hereticis in ciborum delectu perperam* collocant, de quibus Augustinus loquitur: qui in corpore egregiè inacerando, omnium generum exquisitis bellariis, usque ad foetidos ructus, & abdominalis monstrosam distensionē, utebantur, & tamen à sanctitatis suæ regula se non discedere opinabantur. Orthodoxos verò paululum carnis & vini, quantum refectioni corporis sufficiat, sobriè sumentes, certo supplicio ab illis preparari & condemnari, Augustinus testatur de moribus Manichæorum scribens, quos nouerat nemo melius.

„*Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.*

Tale ieiunium, non tam ieiunium appellandum est, quām crapula, & fatens, & molesta digestio, quemadmodum habet Hieron. loco antea citato contra Iouinianum, Epist. sexta. Nos verò qui per Dei gratiam nouimus omnes cibos, per verbum Dei, & orationem esse sanctificatos, caueamus diligenter oportet, ne hac libertate nostra Christiana male abutamur. Satan subdolus, Adamum & Euam primos parentes nostros per gulam, in omnium nostrorum

Papistæ sunt
Manichæi.

Iusen. 1.
Satyr. a.

CAPUT SEXTVM.

ffrorum detrimentum miserè decepit : per quam nos omnes ciujs posteros in perditio-
nem præcipitasset, nisi Deus misericors bene-
dictum semen interposuisset. Quod cum
omnibus nobis qui ab illis prognati sumus, si-
ne dubio, tentando conabitur facere, nisi
sedulò & diligenter vigilemus : expertus hoc
loquor, itaq; totis viribus cauete vos obtestor.

*Potus vini, carnisq; saturitas, seminarium libi-
dinis est, vnde & Comicus sine Cerere & Libero,
friges Venus : Hieronym. contra Iouinianum,
lib. i. cap. 39. Castigo corpus meum, & in serui-
tutem redigo, ne forte cum alijs prædicauerim ip-
se reprobus efficiar, quemadmodum loquitur
vetus interpres, i. Cor. 9.29. Pauli hoc exem-
plum nō est à nobis sicco pede prætereundū,
si per veram poenitentiam proficerem volueri-
mus.*

In hoc itaque tertio gradu ascendendo, tota *Panoplia Dei*
Dei armatura à capite ad calcē sumēda nobis
est, vt ab iis & similibus Satanæ insidiis, siue
corporeis, siue spiritualibus nos ipsoſ munia-
mus, & strenue defendamus. Si in caput iectus
intendar, *habemus spem galeam salutis nostræ.*
Si in pectus & cor, *loricam habemus inſtitia.*
Si lumbos nostros petat, in quibus robur &
firmamentum hominis consistit, *veritatis cin-
gulum nos muniat & defendat.* Si calcaneo in-

CAPUT SEXTVM

fidiabitur, quod facturum eum Deus ab initio
prædixerit, Gen. 3.15. *sunt pedes nostri calceati*
in preparationem Euangeli pacis. Beati pacifici
quoniam ipsi filii Dei vocabuntur, Math. 5.9.
non pacidici, sed pacifici: ut Bernard. bene na-
tauit de persequitione sustinenda, cap. 31. Sin
adhuc ad perdendum nos malitiosè pro-
grediatur, scutum fidei ante omnia sumen-
dum, cuius opè & adminiculo possimus om-
nia tela nequissimi ignita & ignivora extin-
guere, & quasi deuorare. Porro, gladium assu-
mendum quo ipsum Satanā similiter, solidè
& totis viribus percutere, & quasi lethaliter
vulnerare valeamus, sed gladium spiritus non
carnis, quod est verbum Dei, Eph. 6. Hoc gla-
dio spiritus fugavit Christus Satanā: hoc
quasi malleo contunduntur omnes hæretici,
& hostes Ecclesiæ Dei.

la. Gal. 1.11. Sed cauendum nobis diligenter, ut sicut
~~ad~~ scriba & intelligentes, ex veteri & nouo,
de promamus ea quæ ad rem pertinent, & sa-
etas scripturas verè, integrè, & solidè profera-
mus. Diabolus enim Scripturas adfert, sed
manicas, curtatas, mutilatas, & circumcisas, ut
de hæretico Marcione (mure Pontico) testa-
tur Tertullianus. Et Chrysostomus ira percis-
tus, sic diabolum alloquitur: *O diabole, quod fi-*
lius manibus Dei portetur legisti, & quia super
Aspidem

CAPUT SEXTVM.

Aspidem & Basiliū cum calcat, non legisti: hæc namque posteriora verba, quoniam contra eum facerent, omisit Satan subdolus, Thomas Aquinas, hunc locum citat in sua catena.

Origines Alexandrinus habet similiter hæc verba: *Scriptū est*, dicit diabolus, *legit diabolus scripturas*, non ut ipse ex lectione sanctorum, melior fieret, sed ut simplicitate eos qui sunt amici literæ interficiat. Sic legit *Scripturas* Marcion, ut diabolus: sic Basilides, sic Valentinus, ut cum diabola dicant *Saluatori*, *scriptū est*. Origen. in *Lucam*, *Hom. 31*. Itaque hoc gladio scripturarum nobis scienter & appositè utendum est, si vincere & præualere voluerimus. Est verò hæc Pauli narratio de armatura Dei (ut videtis) tota castrensis & militaris, & à bello terrestri, & militum armis muruata ad nostrū captum à rebus notis introducta, vi per hanc continuam Metaphoram pugnæ & armorum cognoscamus melius, quomodo nobis contra tam insignem & potentem aduersarium pugnare & laborare valeamus. *Cataphracti et nim milites*, ut ex *Vegetio de re militari* acceperimus, hoc modo apud veteres Romanos (Mundi Dominos) armati, primam belli aciem & frontem sustinuerunt, & contra aduersarios quoscunque, strenuè & fœliciter se se defenderunt.

CAPUT SEXTVM

Gladius hic Paulinus, ni fallor, alio nomine Machæra dicitur, id est, gladius grandis, latus, & biceps, ex utraque parte acutus, statim secans & penetrans læthaliter; scilicet verbum Dei potens & præualens, de quo modò locuti sumus. Itaque ad Hebræos quarto, sic scribitur: *Vinu est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad diuisionem animæ & spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.*

Hoc modo plenè armati, si in hanc arenā, si in hanc Monomachiam contra Satanam descendamus, non est nobis dubium quin, ut parvus David magnum Goliam prostrauit; sic nos, his lapidibus ex torrente verbi Dei assumptis, gloriosam victoriam consequamur, & domum reportemus. *Quamvis enim adversarius noster Diabolus, tanquam Leorugiens circuit, querens quem deuoret, I. Pet. 5. 8.* tamen si sobrii fuerimus & vigilantes, non est verendum, quin hoc modo armati & instruti, in fugam eum facilius conuictamus. *Resistite diabolo, & fugiet a vobis, Iac. 4. 7.*

Neque sancto Iobō Hussitæ, viro patienti, nec filijs aut filiabus, neque domibus & ædificijs, neque gregum armentis potuit ille nocere, sine voluntate & venia Ichouæ. Hoc similiter

CAPUT SEXTVM.

similiter de Gadarenis, hominibus impuris, & corum porcis spurcissimis in lacu suffocatis, pronunciare poterimus, non potuisse diabolum in illos sœuire vel intrare, antequam ab illo Numine Diuino yeniam impetrauerint, Matth. 8.

Quamuis enim Satanas, *Magnam iram in Dei sanctos exerceat, sciens quod breve tempus iā habeat, Reuel. 12. vers. 12.* tamen alligatus est ne faciat quantum potest, ne faciat quantum vult: tamen, tantum tentare finitur, quantum expedit proficiensibus, Augustin. in Psal. 63.

Igitur strenuè, in omne euentum quod accidere potest, hac Dei tota armatura & Panoplia nos muniamus: & iuuante Domino Deo nostro, Deo exercituum, qui in hunc mundum venit, ut dissoluat opera Diaboli, 1. Ioan. 3. 8. triumphabitus, & ad bonum & optabilem exitum, rem nostrā perducemus. Indurandus est hic animus noster, & à blandimentis voluptatum, procul abstrahendus. Hannibalem enim ducem fortissimum, niuibus & Alpibus virum indomitum, una hyemalis cessatione, eneruarunt fomenta Campania, armis Hannibal vicit, vitijs vicitus est. Seneca Epist. lib. 7. Ep. 51. Itaque cauendum, ne torpescamus, ne inertes, ne desidiosi simus, ne hæreticis Messalianis, laborem omnem fugi-

F

CAPVT SEXTVM.

entibus similes simus, *de quibus Theodoretus loquitur, Histor. sua Eccles. lib. 4.*

Transeundum est mare huius mundi impigrè, ut habet Ambrosius: *Vix transitur à vigilantibus. Si quis autem dormierit transire non poterit, sed demergitur ut Agyptius, cuius & anima & corpus interiit. Equum enim & ascensionem proiecit in mare, qui non sequebatur legem, sed persequebatur, Ambros. in Psal. 118.*

Semper boni aliquid operis faciamus, ut nos benè occupatos diabolus inueniat: *Non enim facile à tentatore capitur, qui bono & honesto vacat exercitio, Hieron. ad Rusticū Monachum: quemadmodū habet Petrus Lombardus, lib. 4. Distinct. 1. Triplici autem de causa. Et, ut benè notat Bernard. In otio canendum est otium. Fugienda est, inquit, otiositas, mater nngarum, nouerca virtutum, Bern. de Considerat. lib. secundo.*

Ouid. de Rē.
lib. 1.

“ *Otia si tollas, periere Cupidinis arcus,*

“ *Contemptaq; iacent, & sine luce faces.*

Profecto delicatus est miles, qui putet se posse absque pugna vincere, absque certamine triumphare, Chrysost. de Martyr. serm. 2. Tom. 3.

Considerate mecum obsecro fratres, apud Olympum in rebus ludicris, scilicet in corporis exercitatione, sine sudore, sine acri certamine nemo lauream, nemo victoriam domum

CAPVT SEXTVM.

mum reportabat.

“*Salmacida spolia sine sanguine & sudore.* M. Cicero,
Ita enim in illos iuuenes animos gerentes ex Ennio.
muliebres, ex veteri Poeta Ennio lepidè iocatur
Orator Romanus: *Nulla trophya, fratres,*
sine sanguine: itaque quare hic otiosi stamus?

„*Vt ingulente homines, surgunt de nocte latrones,* Horat. Epist.
„*Vt te ipsum serues non expurgoris?* lib. i.

Omnis qui in Agone cōtēdit, ab omnibus sc
abstinet, & ille quidem, ut corruptibile coronā
accipiat (alludit Paulus ad illa Græca certami
na Olympica) nos autem ut coronam incorruptā
possideamus, 1. Cor. 9. Certemus & nos simi
liter, contendamus, benē viuamus, & benē
moriāmus. Non potest male mori, qui benē vi
xerit: & vix benē moritur, qui anteā male vi
xerit, ut Augustinus testatur, lib. 2. de doctri
na Christiana.

Quis armatus ab ipso Deo, & hoc pacto
ad bellum hoc spirituale instructus, & desu
per adiutus in cubilibus suis quasi in Cauer
nis, cum crocitantibus Ranis in palude, cum Ranæ croci
testudinibus desidiosus delitesceret, & non tantes.
potius prodiret strenuè pugnando, conten
dendo, manibus pedibusq; obnixè laboran
do, pro corona illa cœlesti, id est, pro adep
tione regni Cœlorum? Rursus, quæsos vos
fratres in Domino Iesu, ne differamus in
mūbilev

CAPUT SEPTIMUM.

crastinum.

“Fronte capillata, post eis Occasio calua.

Caput septimum.

Tria hic
meditandas;

Vitæ nouitatem, nouam creaturam, seu nouum hominem, tertium veræ poenitentiae gradum & ascensum, antea fecimus: quæcum, ut et melius ascendamus, meditanda nobis sunt (inter alia) præcipue hæc quæ sequuntur tria: quæ in hac pugna & certamine, contra omnes mundi, carnis & Diaboli tentationes, multum per Dei gratiam nos iuuare & consolari poterunt.

Primum est, Deum de cœlo videre nos, an sequitur pugnemus an non. Vbicunque enim latitamus, siue in vertice montis Carmeli, siue in mari, siue in Inferno, illum nos aspicere, Amos, 9. De cuius omnipotencie regius Propheta David multa egregie dicta habet, Psal. 139. ad quæ vos (fratres) remitto ut ibi pleniū legatis.

Jonas Columba à facie Domini, alij suis fucatis & quasi fictitijs, cum Dædali Icaro inconsideratus volando fugit, & quasi auolat & cum Icaro male profecit. Dominus enim vidit eum, & misit in mare lictorem & satellitem post eum, ventum scilicet magnum & validum

CAPUT SEPTIMUM.

validum, ita ut omnes nautæ eius causa periclitarentur.

Obseruabant Christum Scribe & Pharisei, si in Sabbatho curaret, ut inuenirent quo accusarent eum, ipse vero sciebat cogitationes eorum. *Luc. 6.7.8.* Videlicet bonum illum Nathanielem verè Israelitam sub sicu, *Ioan. 1.50.* Facta nostra intuetur, meditationes nostras, & intimas cordis cogitationes: & ut Iohannes de eo testatur: *Non erat ei opus ut quis testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine, Ioan. 2.25.* Et quamvis prauum sit cor hominis & inscrutabile, & nemo cognoscat illud, tamen ego Dominus noui, scrutans cor & probans renes, quæ do unicuique iuxta visionem suam, & iuxta fructum adiunctionum suarum. *Ier. 17.10.* Omnia esse nuda & aperta oculis eius ad quem nobis est sermo; *Heb. 1.13.*

Hanc de Deo opinionem, gentes saniores & prudentiores confitentur. *Quid enim prodest ab homine aliquid secretum nisi nihil Deo clausum est, inter est animis nostris, & cogitationibus medijs interuenit, Sen. Epist. lib. 12. Ep. 84.* Quis itaque præsente, & evidente, & contemplante Domino Deo suo, non laboraret & dimicaret fortiter?

Secundò, in hac pugna & certamine considerandum est, Deum Patrem nostrum coe-

CAPVT SEPTIMVM.

Iestem à nostris partibus esse, & in Eremo hu-
ijs mundi, ante ingressum in spiritualem Ca-
naan iuuare nos filios suos, pugnare pro nobis
& consolari nos: quemadmodum pro *Iosua*
& *Israelitis* pollicitus est & fecit, *Ios. 23. 10.* Nec
enim in gladio suo posiderunt terram, & bra-
chium eorum non saluauit eos, sed dextera tua &
brachium tuum, *Psal. 44. 3. 4.*

Pro Davide seruo suo pugnabat: *Qui do-
cet (inquit) manus meas ad prælium, & posuit ut
arcu areum brachia mea, Psal. 18. 57.* Dominus
adiutor meus & redemptor meus, *Psalm. 19.*
*Adiutor in bonis, redemptor à malis, August. in
illum Psa. Cooperabatur Dominus cum omnibus
Apostolis suis, Marc. 16. 20.* Aliter, cùm oues
suas in turbulentum hunc mundum misisset,
quomodo inter tot lupos rapaces ad vnam
horam stare potuissent? Et Deus noster, qui
est exércitum Deus iuuabit nos, & pugnabit
foeliciter pro nobis contra omnes inimicos
nostrós, tam spirituales quam terrestres.

Pro Imperatore *Honorio* pugnabat de cœ-
lis, quam victoriam versibus suis celebrat po-
eta *Claudianus*. Pro bono *Constantino* cóntra
Tyrannum *Licinium* pugnabat, *Euseb.*
in vita *Constantini*. Pro Christianis alio tem-
pore contra *Apostatam Julianum*, *Christia-
norum infestum aduersarium pugnabat: qui*
spi-

CAPVT SEPTIMVM.

spiculo confossum, & sui vulneris sanguinē in
aērem spargens, exclamauit: *Vicisti Galilee,*
& sic blasphemans & desperabundus fœtidam
animam exhalauit, Theodoret. lib. 3. Eccle-
siasticæ Historiæ.

Pro Theodosio contra Tyrannum Euge-
nium pugnabat: de cuius nobili victoria sic
scribit Augustinus: *Milites nobis qui ade-
rant retulerunt, extorta sibi esse de manibus, quæ-
cunque iaculabantur: cùm à Theodosij partibus
in aduersarios vehemens ventus iret, & non so-
lum quæcunque in eos iaciebantur concitatisimè
raperet, verum etiam ipsorum tela in eorum cor-
pora retorqueret.* Vndè & poeta Claudianus,
quamuis à Christiano nomine alienus, in e-
ius tamen laudes hoc modo cecinit:

“ *O nimium dilecte Deo, cui fudit ab astris*   Claudianus

“ *Se Ionis armatus, vehemens tibi militat a-
ther,*   Poeta.

“ *Et coniurati veniunt ad classica venti.*

Augustinus hæc habet de Civit. Dei, lib. 5.
ca. 26. Pro Antonino similiter pugnabat Deus:
*Fulmen de cælo contra hostium machinamentū
extorsit: suis amicis pluia impetrata, cùm antea
siti & aquæ inopia multum laborarent.* Ex Iulio
Capitolino in vita M. Antonini Philosophi
& Imperatoris.

Et pro Elizabetha Angliæ Regina nostra

CAPVT SEPTIMVM.

serenissima, contra Hispanos superbos, gloriōsē & fēliciter sēpiūs pugnauit & fugauit: præfertim Anno à verbo incarnato, 1588.

Gladius Domini & Gedeonis fuit contra illos, Iudic. 7. 20. Multi gazas regis Philippi infinitas, & nauium præparationem illam admirandam, & (ut gloriabantur) inuincibilem multūm verebantur: sed per Dei omnipotētem dexteram liberati sumus.

Itaque nisi velimus esse cum nouem illis leprōsis mundatis omnium ingratissimi, cum Dauide cantare & exaltare vocem debemus: qui percussit reges magnos, quoniam in aeternum misericordia eius: & occidit reges fortes quoniam in aeternum misericordia eius: Sehon regē Amorrahorum, quoniam in aeternum misericordia eius: & Oz regē Basan, quoniam in aeternum misericordia eius. Confitemini Deo cœli, quoniam in aeternum misericordia eius: Confitemini Dominō Dominorum, quoniam in aeternum misericordia eius, Psal. 136.

Hoc Dei filios multūm consolari potest, si oculos nostros Deus aperire voluerit, ut cum Propheta Eliz. eo contemplemur Deum nostrum opitulatorem adesse, & multo plures pugnare pro nobis, quam cum superbis aduersarijs nostris.

2. Reg. 16.

Tertio loco, in hac nostra pugna & certamine

CAPVT SEPTIMVM.

mine contra Satane tentationes meditandum nobis est, Iesum Christum in summa *Ma-
iestate & gloria cum omnibus Angelis suis, vē-
turum in nubibus ad iudicandum viuos &
mortuos, Mat. 24. 30. & separaturum triticū
à paleis, Luc. 3. 17. & oves ab hædis, Mat. 25.
32. & totum hunc malum & immundum
mundum iudicaturum breui. Ecce, Index ante
ianuam assistit, Iacob. 5. 9. Deus enim paratus
est iudicare viuos & mortuos, 1. Pet. 4. 5. Et si-
nes saculi Pauli etate appropinquabant, vt ip-
se fatetur 1. Cor. 10. 11. Et hoc facturum non
per diluuium aquæ vt olim in veteri mundo,
sed iam nouissimè per diluuium ignis : totus
enim hic mundus conflagrabit.*

Cùm igitur hæc omnia dissoluenda sint,
quales oportet nos esse, fratres charissimi, *in
pietatibus & sanctis conuersationibus*, vt loqui-
tur vetus Interpres: expectantes & properan-
tes in aduentum eius, per quem cœli arden-
tes soluentur, & Elementa ardore ignis con-
tabescant, 2. Pet. 3.

Breui enim omnis caro illud impletum vi-
debit, quod Daniel Propheta prædictum: *Sus-
citabit Deus cœli regnum quod in eternum non
dissipabitur, & regnum eius alteri populo non
tradetur. Comminuet autem & consumet uni-
uersa hæc regna, & ipsum stabit in eternum.*

CAPUT SEPTIMUM.

Itaque vigilemus fratres, & in aduentū Domini nos præparemus, quia vitę finis nobis est incognitus, & in nostram utilitatem ignotus, ut nos vigilemus. *Ideo enim latet ultimus dies, ut obseruentur omnes, Augustin. de disciplina Christianæ.*

Seruus malus & improbus hoc non cōsiderat, de hac re non est sollicitus, sed dicit apud seipsum, *Dominus meus differt aduentum suū, itaque conseruos suos contundit, ferit, percutit, & malè tractat.* *Veniet Dominus seruus illius, in die qua non sperat, & hora qua nescit, & dinidet eum, partemq; eius cum infidelibus ponet, illic erit fletus, & stridor dentium, Mat. 24. 51.* Itaque nobis strenuè certandum est, *Dominus enim propè est, Phil. 4. ver. 4. & 5.*

De Hieronymo patre illud sæpius in ore habemus, solitum eum dicere, siue comedo, siue bibo, siue aliud quicquam ago, semper in auribus meis tuba terribilis hoc sonare mihi videtur, surgite mortui, venite ad iudicium. Simus nos, quæso fratres, vigilanti huic patri Hieronymo similes, ut & nos parati inueniamur. Tunc enim nemo alius accusator quam propria conscientia statuetur, propria facta, quæ gesta sunt forma, auctori cuiilibet instabunt, fornicatio, furtum, luxuria, cum loco, persona, tempore, & modis omnibus. *Basil. in Psa. 48. Beatus est ille seruus quem*

CAP VIT SEPTIM V M.

quem quum veniret Dominus, inueniret be-
nè facientem, Mat. 24.46.

Cum itaque ex sacris literis hoc certò di-
dicimus, venturum hunc Iesum Christum,
mūdum hunc malum & delirantē iudicaturū
breui, & malis impoenitentibus dicturum, dis-
cedite à me maledicti in ignem æternum qui
paratus est diabolo & angelis eius, Math. 25.
quælo vos fratres, & in Domino Iesu obtestor
Saluamini à generatione ista prana, ut Petrus
hortatur, Act. 3.40. Obsecro vos, ut simus in
hanc rem intentiores & paratiiores, quam
hucusque fuerimus.

Lais ciuitas magna fuit, sed secundum con-
suetudinem Sidoniorum populus securus, & sine
ullo timore viuens: veniunt pauci ex tribu Dan
in eam, & percusserunt eos in ore gladij, urbemq;
eorum incendio tradiderunt. Iudic. 18. Itaque
illorum exemplo caueamus obsecro: *Nemo*
*celerius opprimitur, quam qui nihil timet, & fre-
quentissimum calamitatis initium est securitas*,
Velleius Patercul. hist. lib. 2.

Videte itaque fratres, quomodo cautè ambu-
leris, non quasi insipientes, sed ut sapientes re-
dimentes tempus, quoniam dies mali sunt,
Eph. 5. Multi sunt hodiè tales insipientes ho-
mines, profectò parùm cautè ambulantes. Et
si tunc dies mali, nunc certè sunt pessimi.

CAPUT SEPTIMVM.

Horat. *ad parentum peior avis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiisorem.*

Inuentus est (inquit Salomon) in ciuitate
parua homo pauper & prudens, qui illam per
sapientiam suam, ab inimicis vallantibus eam
liberavit: & tamen nullus paupertatis eius est
recordatus, Ecclesiastes 9. Talia sunt hæc no-
stra tempora, & periculosa sane, 2. Tim 3. Eo-
dem precio aurum quo argentum & ferrum, eo-
dem margarita quo silex, eodem fontes quo tor-
rentes, Gregor. Nazianz. in Episcopos malos.
Omnis caro (ut in veteri mundo ante dilu-
uium) *corrupit viam suam*, Gen. 6. *Timor Da-*
mini nunc simplicitas reputatur ne dicam fatui-
tas, Bernard de Confid. li. 4. Si vñquam nunc
domus, & eius Oeconomia diuisa est: *Pater*
in filium, filius in parentem suum: mater in filiam,
& filia in matrem: socrus in nuprum suam, &
nurus in socrum suam, Luc. 12. 53.

Ouid. i. Metā. *Vinitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,*
Non sacer à genero, fratrū quoque gratiarara est
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti,
Lurida terribiles miscent Aconita nouerca.
Filius ante diem patrios inquirit in annos,
Victa jacet pietas.

Et quod ad nos attinet qui in nobili hoc
Mini-

CAPUT. SEPTIMVM,

Ministerii opere per Dei gratiam occupati sumus, Deus bone, quomodo ab hoc ingrato mundo tractamur? Blasphemamur, & tamen obsecramus, tanquam purgamenta huius mun facti sumus, 1. Cor. 4. In multis vigiliis & laboribus sumus, in magna egestate plurimi: cum interim mali & pessimi homines, omniū rerum magna copia & abundantia luxurient. Nos vero pauperes si fontem, vel hortulum, vel exiguum aurum, vel umbrorum quoddam nemusculum possideamus, illud protinus delicias, & luxum interpretantur: ut verè olim Nazianzen, dixit in Monachos hypocritas.

Dente timetur aper, defendunt cornua Ceruum,

Martial. Epig.

Imbelles dama, quid nisi præda sumus?

lib. 13.

Tales imbelles damae nos sumus, ante persecutores nostros fugimus, non belligeramus cum Core, Dathan, & Aburan, non tumultuamur, non resistimus, & tamen nos devorant & deglutiunt rauari & myndani homines. Vix enim nunc dicrum inuenias plures Constantinos (Donantes) aut nobilissimas & hæroicas Elisabethas (Defendentes) aut Mæcænates benevolos & liberales, promptè succurrentes.

Nunc fides multis Natat in labijs, cum in corde aut nulla sit, aut vehementer langueat, Cyprian de duplii Martyrio ad Fortunatū.

CAPUT SEPTIMVM.

Et ut Iupiter apud Homerum Agamemnonem belli Graiorum ducem alloquitur, non oportere Imperatorem solidam dormire noctem, sic ego senex nunc dico: non oportere, qui ad reipub. vel Ecclesiæ gubernacula sedent, spectatores otiosos, & in hac omnium rerum magna perturbatione sternutare & somnolentos esse, sed excubandum & vigilandum potius, propter inimicos nostros vndique grassantes (præcipue nouos istos Iesuitas, Papæ creaturas, de fumo putei infernalis in terram hanc nostram Anglicanam exentes, & eam perturbantes, verè Locustas, patriæ proditores pessimos) & propter inimicos alios terrestres quoscunq; inimicos spirituales in coelestibus & supra nos.

Rogatus quondam nobilis Epaminondas quare vigilare solitus sit: respôdet, *ut Thébani mei securius dormire possint. Hoc omnes magistratus, sed nos præcipue qui Dei Ministri sumus facere debemus, quia spectatores sumus, Ezecl. 3.17.*

Metellus Romanus, homo callidus, furiosus, & turbidus, qui à Pompei partibus olim stabat, ad reipub. Romanam euertendam (patriam suam charissimam) adhuc vivit, paratus suo Fulmine nobis similitet nocere, si quomodo cunque prævalere possit. Non est

CAPV T. SEPTIMVM.

est igitur otij tempus, neque rusticationis (vt Ca-
to prudens prudenter olim monuit) sed huic Cato ap.
& illi similibus omnia turbare cupientibus resi-
stendū esse, ant pro libertate patriæ appetendum. Plutarch.

Optarem ego similiter Reipub. & Ecclesiæ
nostræ causa, decem tales Catones, aut, quod
Agamemnon contra Troianos olim precaba-
tur, decem Nestores Homericos, aut multo
plures qui vt illi prudenter & cautè, & stren-
nuè pro patria sua, sic nos Christiani milites
(Panoplia Christianis digna) diabolo aduer-
sario nostro spirituali, & eiusformidolosis ten-
tationibus & ignitis iaculis vellemus fortiter,
viriliter, & animosè resistere. Multis plagis &
verberibus profectò sumus dignissimi, si to-
ties admoniti, non benè & in tempore cauea-
mus. Atque ego cum Oratore Romano mi-
ror, quorum facta nos imitamur, eorū exitus non Cicer. in An-
perhorrescere, quemadmodum in Antonium tonium.
loquitur, Phil. 2.

Hæc vitæ nostræ prioris emendatio, res tam
dura & difficilis (quemadmodum iam expli-
cuimus) & quam tertium hūus scalæ gradum
fecimus, summè profectò est laudanda, & ab
omnibus qui salutem æternam cupiunt & ex-
optant, maximè sequenda: tamē adhuc restat
aliquid, restat scilicet spes, nobilis inquā spes,
veneranda spes, salutis nostra galea, i. Thess. 5.

CAPUT SEPTIMUM.

fidei æmula & soror coniunctissima, ut possimus omni ex parte securi ad fœlicitatis metam & culmen peruenire.

Itaque adhuc fratres paululùm ascendite obsecro, & non erit (volente Deo) cur vos hac in causa sollicitem & in posterum exorem amplius. Mementote inter reliqua labores patrum, labores Dauidis, labores Prophetarum & inter reliquos bonos & pios homines, quām periculose bonus ille *Jonathan Dauidis boni bonus & fidus Achates*, eminentes petras & scopulos in modum dentium præruptos & acuminatos manibus pedibusque reptans, vnico seruulo comitatus transferit tamen intrepidè, & contra Philistæos Hebræorum hostes formidabiles per Dei gratiam gloriose præualuerit.

Eph. 6.

Vnicus huius scalæ gradus iam restat, non præruptus, non periculosus, (ut fuit gradus tertius) sed facillimus & dulcissimus. Nam ad bonam, salutarem, & optabilem spem, fidei sororem, salutis galeam iam deuentum est.

Itaque (fratres) mouete pedes vestros adhuc obsecro, ut ipsam metam attingatis, ut brauium, ut coronam, ut victoriam, post multas Satanae tentationes, post multos & periculosos exantatos labores cum bono Jonathan, cum Iobo patientissimo, cum Dauide sancto, cum

CAPVT OCTAVVM.

cum Apostolo Gentium Paulo, & omnibus
bonis Dei Sanctis, tandem quiete & placide
consequamur.

Caput octavum.

Quartus & supremus gradus huius scalæ, Spes miseri-
cordiæ Christi
qui ad veræ pœnitentiæ culmen nos de-
ducit est spes misericordiæ coelestis, quæ non
confundit, Rom. 5. vers. 5.

Atque hic diligenter nobis cauendum est,
ne in ascendendo ordinem quem anteà po-
suimus, male perueramus. Qui enim incipit
à spe misericordiæ Dei, ante veram contritio-
nem (à vera fide dimanantem) & antequam
peccata sua humiliter Deo confessus fuerit,
& mores suos corruptos mutauerit, nimis ille
præcipitat & periculosè festinat, seipsum e-
gregiè decipiens: & nisi ordinem hunc per-
turbatum citius mutauerit saluus & incolu-
mis esse non poterit. Itaque in scandendo &
ascendendo ordinem quæso (fratres) serue-
mus, & ordine progrediamur. De hac nobili
spe, David Propheta dicit: *In te sperauerunt
patres nostri, sperauerunt & liberasti eos: ad te
clamauerunt, salui facti sunt, in te sperauerunt,
& non sunt confusi, Psal. 22. 4. 5.* Hæc Prophe-
tæ verba meditatione nostra sunt dignissima.

G

CAPVT OCTAVVM.

Paulinus in
vita Ambros.

Hac spe bonus & pius Ambrosius erectus & confirmatus fuit: cum enim moreretur, haec suauissima verba habuisse dicitur. *Nos sic vixi ut diuinius me vivere pudeat, nec ego mori timeo, quia bonum habemus Dominum.* Hac spe se sustentauit Protomartyr Dei Stephanus: *in manus Domini commendat spiritum suum,* pro aduersarijs eum lapidantibus comprecaatur, & placide & quiete in Domino obdormiuit, Act. 7. 60. Hac spe seipsum sustentat Dei Martyr *Sixtus*, qui quum Laurentium Diaconum suum moerere videret, (quia eiusdem Martyrij cum illo in eodem instanti non fuerit particeps) sic eum consolatus est. *Noli moerere, inquit, post triduum me sequeris.* O consolatio inquit *Augustinus!* Non ait, noli moerere, desinet persecutio & saluus eris: sed nolis moerere, quod ego praeceperit tu sequeris, nec consequitio differetur: triduum medium erit & mecum eris. *Accipit oraculum, peruenit ad triumphum August. in Euang. Ioan. Tract. 27.*

Martyres 40.
sub Dioclei.

Hac spe sustentant se uno tempore 40. Martyres, vento, frigori, & gelu expositi absque vestimentis nudi, vitam hanc caducam pro Iesu deponentes. Quorum verba & oratio, & mutua in tormentis passioneque consolatio, per Basilius cognomento magnum describuntur disertissime, ut a lachrymis vix quisquam

CAPVT OCTAVVM.

quam se temperare potuerit, (vt ego auguror)
si ea attentiùs & consideratiùs legere voluerit.
Pro charitate (inquiunt) proq[ue] fide in Deum, &
in rotaponi, & cruci affigi, & flammis vri, ac
omnibus demùm modis torqueri parati sumus.
Durum profecto frigus, sed dulcis paradiſus: af-
fligens glacies, sed per Dei misericordiam dele-
ctabilis requies. Vnam hanc noctem cum aeo
sempiterno commutabimus. Et quando semel
mori nos oportet, ita moriamur, ut viuamus in
eternum: fiat sacrificium hoc nostrum acceptum
coram te, Domine Deus: & velut hostiae viuen-
tes tibi complacentes, nosmetipſos omnes, hoc sa-
uo & immanni gelu & frigore immolamus: & vt
ate, o Domine, recipiamur in gratiam & vitam
eternam, serio & ardenter comprecamur, Basil.
Mag. in 40. Martyres.

Pretiosa in conspectu Dei est mors sancto- Chrysost. in
rum eius, Psal. 117. Non amisimus eos, sed pre- 10. Ioan.
misimus: non vult Deus misericors bonos in
eternum perire, mors verò peccatorum pessi-
ma, Psal. 33. Hoc est quod dicit Christus: qui
perdiderit animam propter me, & Euangeliū,
saluam faciet eam, Marc. 8. 34. Et omnis qui
reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut
patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios,
aut agros propter nomen meum, centuplum
accipiet, & vitam aeternā possidebit, Mat. 19. 29

CAPVT OCTAVVM.

(10) *Animaduertite, magna est hæc remunerationis, & præmium maximum, centuplū promittit verax Deus, & post hanc mortalem, in sæculo futuro vitam æternam. Patientes igitur estote fratres, & confirmate corda vestra, quoniam aduentus Domini appropinquat: abbreviabuntur hi dies mali propter electos. Lenate capita vestra, quoniam (ut dicit ad discipulos suos Redemptor Christus) appropinquat redemptio vestra, Luc. 21. 28.*

Tibullus.

“ Venit post multos una serena dies. Serena dies haud dubiè iucundissima, foelicissima & æterna. Hac spe seipsum sustentabat beatus Paulus, qui cum resolutionis suæ tempus iam instare videret, hæc verba habuit: Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruavi. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex non solum autem mihi, sed & ijs omnibus qui diligunt aduentum eius, 2. Timoth. 4. versib. 6. 7. 8.

Hac itaque spe, que non confundit, his sacræ Scripturæ locis, & his Martyrum præclaris exemplis, nos in mutuo cōsolemur: & quod vetus Poeta Pindarus scribit non est hic omissendum, scilicet: Utile esse in nocte tempestuosa celeri ex naui, duas anchoras ad eam confirmandam proiçere. Nox iam tempestuosa, & maximè

CAPVT OCTAVVM.

maximè inquieta est, & nanicula nostra in pro-
celloso huius mundi oceano, multis & pericu-
losis iactatur fluctibus.

“Tollimur in cælum curvato gurgite : at idc Virg. Enei. 3.

“Subducta in manes imos descendimus vnda.

Non tranquillo nauigamus, (quemadmodum
olim dixit nobilis Cunctator Fabius) T. Liu.
decad. 3. lib. 4. Hanc itaque nobilem spem
apud nos firmiter & strenuè retineamus, hęc
sit anchora nostra: firmiores, & solidiores, &
tutiores (etiam si Vulcanus, nobilis artifex, in
illis perficiendis multum & laboriosè sudau-
rit) habere non poterimus.

Sed antequam hoc caput terminauerintus
hoc vnum nullo modo nobis omittendum
iudico, huius nostræ salutaris & nobilis spei,
(quam tantopere laudamus) sororem germanam,
charissimam & coniunctissimam, esse
veram & iustificantem fidem, qua cum per-
petuo coniungi & associari delectetur. Bonus
Dauid amicum suum fidelissimum *jonathan*, 1. Sam. 16.
nunquam melius amauit aut diligere potuit.
Sic afficiuntur, & mutuò se respiciunt, ut ma-
ritus fidelis & castissima coniux, tanquam
cerua charissima, & gratissimus hinulus. Nam
ut iustificamur fide, sic etiam hac nobili spes salvi
facti sumus, Rom. 8. 24.

Inter quas duas sorores arctissimas, yulgi

Spes & fides
duæ sorores.

Pro. 5.

CAPUT OCTAVUM.

Spei & fidei
differentia.

& ore adeò similes, discrimin quærendo
dari potest, non omnibus tamen obuium &
perspicuum. De quo, fratres, quamuis pluri-
ma dici possunt, tamen non habeo ea omnia
nunc vobis explicare.

Lombardus ex Augustino aliquid adserit,
quod tamen mihi non satisfacit. *Est fides* (in-
quit) *malarum rerum & bonarum*. *Est etiam*
fides & preteritarum rerum, & presentium, &
futurarum. *Credimus enim mortem Christi que*
iam prateriit, credimus sessionem que nunc est:
credimus venturum ad iudicandum quod futu-
rum est. *Spes autem non nisi bonarum rerum*
est, nec nisi futurarum, Lombard. lib. 3. Dist.
26. Et sicut fides, ex Augustini Enchirid. ca-
pitè octauo.

Sed haec inter fidem & spem discepantia
nostro proposito non inseruit. Loquitur e-
nim Augustinus de fide historica, quam da-
mones habere possunt: nos verò *de fide iustifi-
cante*, quæ ad electos solummodo pertinet.
Porrò, hanc inter illas differentiam tandem
obseruauimus (fratres) si placet audire.

Fides iustificans obiectum ante oculos Ie-
sum Christum *benedictum SEMEN*, sem-
per habet, omnibus Dei promissis ad salutem
æternam pertinentibus certò credit, & ad se
applicat. Spes eius soror, certo expectat ea
omnia

CAPUT NONUM.

omnia, quæcunque & vehementer est folli-
cita, ut rem speratam tandem consequatur.
Fides prior est, & antecedit, spes soror anxiè
sequitur, ad manum præstò est, & quasi an-
cillatur. Fide incipimus, spe perseveramus.
Et si auderem loqui apertius, fides est semen
& radix, spes vero est fidei fructus, id est, res
inde genita, producta, & deriuata. Vtrum ve-
ritatem attigerim annon, *dijudicent Prophet.e.* 1. Cor. 14:1
Et sine hac vera & iustificante fide præceden-
te, *Spes omnis nostra* nihil aliud est quæm præ-
sumptio, & periculosa temeritas: quod dili-
genter hoc in loco & notandum est & cauen-
dum. Hanc quæso inter spem & fidem diffe-
rentiam, (fratres) in bonam partem accipi-
tote, donec vos meliorem, planiorem & aptio-
rem habere & inuenire poteritis.

Caput nonum.

PEr gamus (fratres) quæso: Si adhuc præte-
ritorum peccatorum magnitudo, multitu-
do, & immensitas, per Diaboli malitiam nos
conturbent, & moestos, tristes, cogitabundos
inter spem & metum fluctuantes fecerit, con-
solentur & erigant nos haec vel similia selec-
tiora, ex Scripturarum sanctorum Archiuis te-
stimonia & exempla. *Nam quoniam longum est*
Contra dubit.
10. loca cons.

CAPVT NONVM

iter per praecepta, sed breve & efficax per exempla: (vt habet doctissimus Seneca, Ep. lib. 1. Ep. 6. igitur quod deinceps dicturi sumus, exemplis magis perspicuum faciemus. Quaenam enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus, Rom. 5. 4. Ego vero ex infinitis, haec pauca delibaui.

21.20.1.51. *Et quemadmodum nobilis Athænarum*
Plutarch. *dux Theseus* vehementer inflammatus fuit,
auditis Herculis præclarissimè gestis, sic hæc
præclarissima, ex Sacrarum literarum the-
sauro desumpta, ad benè sperandum nos ci-
tiūs & alacriūs prouocare & consolari debet,
quia gentium exempla & res gestæ cum sa-
cris literis eodem dienon sunt comparanda.

In hac acie & frontispicio primū erit
poenitentia Dauidis regis quondam adulteri
& homicidæ, (ut ne quid dicam grauius) ex-
emplum sane memorabile & nunquam obli-
uiscendum. Cui verè poenitenti, dixit Na-
shā Propheta Domini: *Deus transstulit peccatū
tuū non morieris*, 2. Sam. 12. Verbetibus ad
cēpus aliquod paternè nos castigabit, ut cum
Daūide fecit: *sed misericordiam suam non au-
feret à nobis, sicut abstulit à Saul, quem amouit à
facie sua*, 2. Sam. cap. 7. Quamuis etim insi-
gnes peccatores fuerimus, tamen faciet Deus

misce-

CAPVT NONVM.

misericordiam in millia his qui diligunt, & cu-
stodiunt mandata eius, Exod. 20.

Medicus si cessauerit curare desperat, ut inquit
Hieron. Paterna vox est, percutiam & ego sa-
nabo, ut habet Bernardus ex Mosis Deut. 32.
39. Et si percutit Deus, virga non baculo percu-
tit; & cum percusserit, sanat. Non est perinde
quod a patre formides, qui et si quandoq; feriat ut
emendet, nunquam transferit ut vindicet, Ber.
in Cantic. Ser. 16.

Sed cum legerimus naeuos & lapsus Daui- Sanctorum
lapsus.
dis, & reliquorum sanctorum Patrum, cauen-
dum nobis est, ne exempla eorum nos ad
peccandum similiter prouocent, quia patres
ante nos, sic vel sic fecerint. Non enim haec
scripta sunt, ut nos similiter peccemus, sed *ut*
qui stare videntur, videant ne cadant: non e-
nim sumus patribus nostris firmiores. Multi
cum Dauide Rege, & cum Petro cadere vo-
lunt, sed nolunt cum illis rursus surgere &
poenitere. Non ergo cadendi exemplum proposi-
tum nobis est, sed si per infirmitatem ceciderimus
ad meliora resurgendi, quod Augustinus bene
notauit, in Psal. 51.

1. Cor. 10.

Patres itaque omnes tam in scriptis suis,
quam in exemplo vita eorumque sunt sequen-
ti, quo usque illi sequuntur Deum. Aliter nec
Dauid, nec pater fidelium Abrahamus, nec

CAP.VT. NONVM.

mitissimus Moses, nec Petrus, nec Tertullianus Apher, nec cælebs virgo Origenes, nec Dei Martyr Cyprianus, nec Hypponensis Augustinus, nec eloquens Lactantius, nec doctus pater Hieronymus, nec ipse Paulus Gentiū Apostolus sequendi sunt. *Ego Paulus vos rogo, iunitatores mei estote (statim addit) sicut & ego Christi, 1. Cor. 4.16.* Testimonia hominum, non numeranda sed ponderanda, vult Augustinus. *Ego, inquit Cypriani literas, ut Canonicas non habeo, sed eas ex Canonicis considero. Et quod in eis Scripturarum authoritatis congruit, cum laude eius accipio, quod autem non congruit cum pace eius responso,* Augustin. lib. 2. contra Crefconium Grammaticum, ca. 32. Tom. 7.

Hoc eius iudicium de Cypriani scriptis est solidum, & tale nostrum debet esse de omnium veteribus quam nouis quibuscunque. Illi astipulatur Hieronymus: *ego, inquit, Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Nonatum, Arnobium, Appolinariū, Gracos pariser & Latinos omnes, ut bona eligamus, vitemusq; contraria, iuxta Apostolum dicentem, Omnia probate, quod bonum est tenete, 1. Thessal. 5. Hieron. ad Tranquillimum, Tom. 2.* *Scriptura Dei Canon est, ad eam regulam omnia*

CAPVT NONVM.

omnia examinari debent, & scripta hominū
& mores. *Amicus Socrates, amicus Plato, magis amica veritas, Ethic. Arist. lib. i.* Magistro
suo Platoni non parcit Aristoteles à veritatis
via aberranti. Si itaque cum Dauide aut Petro
cecederimus, & cum illis poenitenter resur-
rexerimus, tunc Nathan propheta, erit nobis
Nathā, nuncius gratissimus & acceptissimus,
& dicet animæ nostræ, *Deus transfluit pecca-
tum tuum, non morieris.* Aliter exempla patrū
delinquentium nobis prodesse nō poterunt.

Secundum tale est: *Non vult Deus mortem
peccatoris, sed potius ut conuertatur & viuat,*
Ezec. 18. 32. Conuerti, est poenitere: hocque
Deus sæpè repetit, & iurat per seipsum, *Viuo
ego, nolo mortem impii, sed ut conuertatur &
viuat, & quemadmodum Hebrais nus habet,*
Vita viuet, & morietur. Ezec. 33.

Quæso vos fratres in Domino per salutem
vestram, ut Domino Deo nostro iuranti fidē
adhibere velitis. Et quamvis omnis sermo fi-
delis debet esse iuramentum Christianorum,
quemadmodum Hieronymo placet, tamen
Deus misericors Anthropopaticè nos allo-
quitur, sicut homines amici familiariter so-
lent facere, prouocans nos duobus modis, ad
veram poenitentiam, præmio & iuramento,
ut eò citius credamus maiestati suæ. *O beatus*

CAPVT NONVM.

nos, quorum causa Deus inrat: O miserrimos nos, si nec iurantis Domino credamus. Tert. de patientia, tom. 2. Verax est Deus, promissis suis stat, non mutatur ut homo, decipere nos non vult, scipsum negare non potest.

Tertium; discite inquit Christus, quid hoc significet, *Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni iustos vocare, sed peccatores ad paenitentiam*, Mat. 9.13. Attendite quæso, peccatores dicit, scilicet eos qui nobis similes sunt. Venit Iesus Christus ad paenitentiam vocare nos. O inexhaustam bonitatem eius erga nos miserrimos peccatores Adæ filios. *Dominator Dominus Deus misericors & clemens, patiens, & multæ miserationis*, vt Moses loquitur, Exod. 34.6. Deus noster cunctando expectat conuersionem nostram. *Cunctatur, hæc quippe est natura Numinis*, Plut. ex Eurip. de sera Numinis vindicta.

Sed omnium suauissimè Clarevallensis Bernardus: *Duo sunt sponsi ubera, longanimitas in expectando & facilitas in condonando*, Bern. in Cant. Ser. 9. Nos per Dei gratiam sumus sponsi filij: hæc duo ubera nostra sunt & ad nos filios pertinent: sugamus itaque illa, largiter hauriamus, ad sponsum nostrum Iesum Christum configiamus: *Eius ubera nos delectent, & ipse in gremiu & sinu suum recipiet nos.*

Quarto,

CAPVT NON VMI

Quarto, *sic Deus dilexit mundum, vt filium suum unigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternā,* Ioan.3.14. Paulus Apostolus ex his verbis videtur consolationem sumpsisse: & ipse sicut bonus frater, nos suos fratres hinc corroborare studet, & etiam consolari: *Fidelis sermo (inquit) & omni acceptione dignus, quod Iesus Christus in hunc mundum venit peccatores salvos facere, quorum (inquit) ego primus sum.* Sed misericordiam consequutus sum, & rursus, *sed misericordiā consequutus sum,* 1. Tim.1. In hanc Dei misericordiam, credentibus promissam, Paulus totam spem collocabat suam. Igitur ad meā etiā consolationē sic colligere, & ratiocinari potero: ego illi credo, veritas est, ego in illum credo, Deus est, itaque in æternū perire me non patietur. Hanc spem ex manibus meis ne Hercules extorquere potest: *Hæc spes reposita est mihi in sinu meo, quemadmodum de mortuorum resurrectione sanctus Iob verè & piè loquitur cap. 29.*

Quinto, serpens æneus in Eremo erectus, & à Mose pro signo positus, *quem quum percussi aspicerent sanabantur,* Exod.21. figura & typus erat Christi saluatoris, qui noster est medicus coelestis, & sanat omnes infirmitates meas, Esai.73. & Ioan.3. *Si iniuriam depo-*

CAPUT NONUM.

*sueris penes illum, vltor est: si damnum, restitutor
est: si dolorem, medicus est: si mortem, resuscitator
est: Tertull. de patientia.*

Christus Iesus noster medicus est, non Aesculapius, non Podalirius & Machaon filius eius, quamuis suo tempore docti & insignes haberentur: Iliad. Homer. li. 2. Christus Iesus morbos incurabiles curat, quod nec illi, nec Hippocrates Cous, nec doctus & methodicus Pergamenus facere potuerunt. Lazarum triduanum mortuum & sepultum resuscitabat: quod & pro nobis in resurrectione iustorum faciet. Aspiciamus illum, neque animum despondeamus. Interrogauimus de hac re os Domini, & os Domini hoc loquutum est: ipse sanabit, ipse in nouissimo die, per virtutem suam, resuscitabit nos, Ioan. 6. 39.

Sexto, Acolastus ille filius prodigus, libidinosus, intractabilis, & immorigerus: & ut Poeta loquitur,

*“Filius ante diem patrios inquirit in annos,
Ouis erratica & perdita, tamen per misericordiam Dei, rursus inuenta. Cum primum animum reuertendi haberet, & iter ingressus sit,
occurrit illi pater benignus, & ab illo amantissime acceptus est, Luc. 15. Itaque sic argumentari potero, reuerti est poenitente: si ergo ego reuertar hoc modo, pater meus cœlestis mihi similiter*

Quid. Met.
lib. 1.

CAPUT NONUM.

similiter gratus & propius erit.

Septimo, Magdalena è qua septem dēmonia ejecerat, Marc. 16.9. mulier peccatrix sed poenitens, & abundanter lacrymas fundens, ad pedes Christi humiliter prouoluta, lacrymis suis & rigans, & lauās pedes Iesu, in Christum liberalis, benefica, profusa: illam verē poenitentem, à Christo saluatore mundi saluatam, condonatam, & plenē absolutam legimus, Luc. 7.48.

Octavo, latro in cruce & patibulo pendens, homo abiectus, per legem condemnatus, mundi ludibrium & contemptus, conuiciis Iesum nuperrimè infestans, peccator vetus & ferē ad mortem usque egregiè impius: tamen iam poenitens in fauorem Dei gratiōsē acceptus fuit: *Hodiē (inquit Christus) mecum eris in Paradiſo.* Nam ut est in Christi parabola de laborantibus in vinea, qui circa vndecimam horam venerunt, singuli denarium acceperunt, Mat. 20. *Saluatus est hic unus, ne quis desperet, non saluati sunt ambo, ne quis præsumat:* Ambros. Non vult Deus iustus nos præsumere, nō vult Deus misericors nos desperare.

Nono, gaudium cœleste coram Deo, & sanctis eius Angelis, coram tota Hierarchia & cœtu cœlesti, de inuentione vnius ouicula, id est, de poenitentia & conuersione vnius

CAPV T NONVM.

peccatoris, potius quām super nonaginta no-
uem iustos, qui non indigent pānitentia, Luc.
15.7. Hæc oues de quibus Christus per para-
bolam loquutus est, homines sunt mortales:
omnes enim nos quasi oues errauimus, Esa. 53.
Hæc est imbecillitas, hæc simplicitas nostra
ut quoniam oues sumus, sæpius deuiare &
errare confuescamus. Et Christus Deus ut
bonus ouium pastor plus laboris gratiosè im-
pendere solet in conquirenda vna deperdita,
quām in omnibus reliquis conseruandis. Et
quū inuenerit talem, Deus bone, quām im-
pensè gaudet de conuersione & vera pœni-
tentia nostra. Gaudet bonus Fulgentius de
conuersione cuiusdam Theodori, quod iam
secularis dilectionis nexibus non teneretur, &
mundum contemnendo calcaverit, à quo quum
eum dileret, calcaretur. Hoc similiter faci-
unt pro nobis omnes sancti Dei fratres nostri,
cūm primū veram & solidam nostram cō-
uersionem & pœnitentiam intellexerint.

Postremò in grauissimam illam exhortati-
onem ad Hebræos, animum nostrum inten-
damus, vbi illos hortatur, ut ad Christum Ie-
sum Pontificem, non ad Aaronem pontifi-
cem legalem, aut Papam pontificem Roma-
norum, sed ad pontificem maximum Iesum
Christum noui Testamenti Mediatorem no-
strum

CAPUT NONUM.

strum unicum, & coram illo humilimè se pro-
sternent qui iam intravit cœlum, & pro nobis
viam præparat, quò nos facilius intrare pote-
rimus: qui infirmitatibus nostris compatitur,
nobis similis, nisi quod à peccato liber sit.

1. Cor. 9.

Hac itaque nobili spe misericordiæ Chri-
sti nos mutuò consolemur, nos ipsos suspen-
temus. Primo, pro peccatis nostris mœsti &
tristes fuimus: secundò, peccata nostra humi-
limè confessi sumus: tertio, vitam nostram
malam & improbam (pro viribus) emenda-
uimus, & exempla plurima eius misericordiæ
in verè recipientes vidimus. Itaque quod
quarto loco restat, iure nostrum est, id est, *spes* Rom. 5,
misericordia diuina quæ non confundit.

Alexander Magnus, omnium regum gen-
tium quos vñquam sol vidit munificentissi-
mus, cùm mundi Orientalis spolia inter suos
profusiùs effudisset, quid tibi Alexander re-
linquitur, inquit nobilis Parmenio? Respon-
dit, *spes.*

“*Hac facit ut videat cùm terras vndique* Ouid.
nullas

“*Nausfragus, in medijs brachia iactet aquis.*
Multò verius nos Christiani respondere po-
terimus, quamvis in mundo hoc pauperes si-
mus, quamvis miserrimi peccatores, tamen
relictam nobis esse spem, salutarem spem, no-

H

CAPVT NONVM.

Ephes.6.

bilem spem, salutis nostræ galeam, nauis no-
stræ tutissimam anchoram, cui contra omnes
mundi, carnis, & Satanæ tentationes, tutissi-
mè & firmissimè adhærere poterimus. Talis
est immensa, profunda, & inexplicabilis mi-
sericordia magni Iehouæ, si vere & ex animo
resipiscamus.

Ouid de
Ponto lib. I.

“*Sepè lenant pœnas ereptaq; lumina reddunt,*
“*Cum benè peccatis pœnituisse vident.*

Quid opus est igitur ponte, aut pontifice Ro-
mano? Quid opus est Francisco, pediculoso
Sancto, Dominico, aut Antonio porcorum
Medico? Si hi tres, Noe, Daniel & Job, fue-
runt suprà terram, viuo ego, dicit Dominus De-
us, quia filium & filiam non liberabunt, sed ipsi
iustitia sua liberabunt animas suas, Ezec. capi-
te 14.

Ad reges terrenos itur per Tribunos & Comi-
tes, quia homo utique est rex, & nescit quibus
debeat Remp. credere, ut Ambrosius bene no-
tat. Ad Deum autem promerendum, quem nihil
latet, suffragatore non est opus, sed mente deuota,
Ambros. in I. ad Rom. Filij mei, hæc scribo
vobis, dicit Ioannes, ut non peccetis: *Sed si*
quis peccauerit, aduocatum habemus, apud Pa-
trem Iesum Christum iustum: & ipse est propiti-
atio pro peccatis nostris, non pro nobis tantum,
sed etiam pro peccatis totius mundi, I. Ioan. 2. 1.

Ex

CAPVT DECIMVM.

Ex quo loco, Augustinus Pater, *sanc*torum* mortuorum inuocationem refellit*, scribens contra Parmenionem, libro secundo, cap. 8. To. septimo.

August. contra sanct. inuocationem.

Caput decimum.

Sunt hæc, vt ego arbitror, consolationis plenissima aut esse possunt talia, hanc rem attentè & prudenter considerantibus. Itaque, quare trepidamus? modicæ fidei, quare dubitamus, quare in cæno & luto huius mundi hæremus? Quare cum multitudine & plebeia sorte erramus, quare cum fæce populi perire volumus? Annon melius nobis fuerit cum paucis bonis in arca Noë ex periculo liberari, quam cum toto mundo perire, & in diluvio horribili penitus dimergi? *Arca Noë typus est Ecclesiæ Christi*: vt enim in illa, nemo nisi qui in ea erat, à diluvio liberabatur, ita nullus nisi Ecclesiæ membrum fuerit, saluabitur: Augustin. quæstionum, 65. ad Orosium quæst. 52.

Exhortatio ad veram pœnitentiam.

Mat. 14.

Itaque salutare consilium, cuidam adultero homini impuro & libidinoso dat pater Hieron. qui in excusationem suæ turpitudinis, peccantium multitudinem prætenderat, quod nunc dierum nimis multi & iuuenes, & prouectioris ætatis homines facere solent. Nō

CAPUT DECIMVM.

sibi, inquit, de multitudine peccantium similiū blandiaris, & dicas, non solum ego hoc egi, mul-
tos habeo socios. Sed cogita, quia multitudo socio-
rum impunitatem non facit criminum. Nam in
Sodoma & Gomorrha, & in totis illis quinque
ciuitatibus, innumerabiles utique habitabant.
Sed ecce omnes pariter qui libidinosè corpora sua
tractauerint, imbribus igneis de cælo conflagrati
sunt. Solus autem Lot, de illo ineuitabili incen-
dio effugit, quia ab illa turpitudine se præstiterit
alienum, Hieron. Epist. 73.

Gen. 19.

Exhortatio
ad iuuenes.

Cantic. 2.

Quare itaque cum hoc impuro adultero,
excusationes friuolas & vanas confingimus?
Atque vos iuuences inter reliqua, (si forte
hæc ad manus vestras peruererint) ego senex
amicè alloquor, quælo audite loquentem se-
nem. Ego iuuenis fui, quemadmodum vos
nunc estis, in Ephæbis sub Papatu non edu-
catus sed corruptus, & pro ætate in Roma-
nensium castris militans: vbi plura tunc licuit
facere, quæm quæ sunt in Christianorū scho-
lis ferenda. Cauete ab illis vulpeculis, quæ de-
moliuntur vineas, id est, Ecclesiam Domini.
Loquuntur blandè & affabiliter, qui Hereti-
corum mos est, vt Hieronymus testatur adver-
sus Pelagianos, lib. 1. Tom. 2. & hoc faciunt
vt vos decipient. Mare, & aridum circuunt, vt
faciant vos proselytos suos: posteà vero, si

præ-

CAPVT DECIMVM.

præualere poterunt, vos peiores duplo quām
sciplos filios Gehennæ faciunt, quemadmo-
dum de Scribis & Phariseis hypocritis pro-
nunciat Christus saluator, itaque cauete obse-
cro. Si attendere velitis, & non despiceretis eos
qui ut fratres ad vos in nomine Domini paci-
ficè loquuntur, maxima erit spes de vobis:
potestis esse per Dei gratiam, & reipublicæ
vtiles, & Ecclesiæ nostræ fructuosi & saluta-
res.

Mat. 13.

Iuuenis quidam *Enthymedus* boni ingenij,
sed superbus, temerarius & audax, à Socrate
illo prudentissimo interrogationibus, & In-
ductionibus suis ita instituitur, & quasi nouus
informatur, ut mores illos suos non, ita pridē,
bonos statim mutauerit, & in eum postea
semper gratissimus extiterit. Xenophon de
factis & dictis Socratis notatu dignis. Si ha-
betis librum, quæso vos inspicite, locus enim
est memorabilis. Utinam vos (iuuenes) tales
admonitores haberetis plurimos, qualis pru-
dens Socrates fuit.

Similiter, alios duos maximæ spei iuuenes
commendat Plinius iunior, homo doctissi-
mus, scilicet: *Calphurnium Pisonem, & Iunium*
Auitum. Quorum, ille orationes suas elabora-
tas verecundè & timidè pronunciare apud
populum soleret: in cuiusore, *multum sangu-*

CAPVT DECIMVM.

nis, multum sollicitudinis, magna ornamenta recitantis: hic verò alter, alios omnes se prudentiores & doctiores arbitraretur: itaque non tam docere, quām ab alijs discere & doceri, impensius desideraret, Plin. Iun. Epist. lib. 5. & lib. 8.

Gentium hæc duo exempla, vobis imitanda propono. Sed quoniam Christianus ad Christianos loquor, Nepotiani iuuenis Christiani & eruditus, laudem & commendationem à Hieronymo patre Christiano celebratam, hoc in loco silentio præterire non possum. *Nepotiani sermo* (inquit) per omne conuiuium de sanctis Scripturis aliquid proponere, libenter audire, respondere verecundè, recta suscipere, praua non acriter confutare, disputantem contra se magis docere quām vincere, & ingenuo pudore, (qui ornabat ætatem) quod cuius esset simpliciter confiteri: atque in hunc modum eruditonis gloriam declinando, eruditissimus habebatur Hierony. in Epitaphio Nepotiani ad Heliendorum.

Laborate (iuuenes ingeniosi) vt his iuuenibus non solum ætate, sed moribus similes sitis: vt quemadmodum Plinius laudabat duos illos pares, & Hieronymus pater hunc suum Nepotianum, ita nos, (fratres vestri) viidentes in vobis virtutes similes, & laudemus

vos

CAPVT DECIMVM.

vos propter illas, & Dominum glorificemus
propter vos, qui vos fecit similes.

Et nolite quæso differre in senectutempœ
nitentiam vestram (quamuis sitis iuuenes) an
crastinus dies futurus sit profecto nescimus.

“ *Æstas non semper fuerit, componite vidos.* Persius.

Gloriosum forsitan & splendidum vos arbitra-
mini, in multos annos vitam vestram produ-
cere. Sed benè & in timore Domini vitam
transigere magis gloriosum & honorabile, si
rectè perpendere velitis. Audite quæso Se-
necam: *Dices octoginta annos vixit, immo octo-
ginta annos fuit, nisi forte sic quempiam vixisse
dicas, quomodo dicuntur arbores viuere. Quaris
quod sit amplissimum vitae spatium? Vsg, ad sa-
pientiam viuere. Qui ad illam peruenit, attingit
non longissimum finem, sed maximum,* Scnec.

Epist. lib. 14. Ep. 93.

Quæso vos fratres, attentiùs hoc quod nunc
dicam, considerate. Sera poenitentia difficilis;
sera poenitentia suspecta est. Multos inuenies,
qui de latronis in cruce sera poenitentia sibi
multùm blandiri solent, sed periculose hoc
faciunt. Audit itaque Bernardum: *Si benè
memini, (inquit) in toto Canone Scripturarum
unum latronem inuenies sic saluatum. Noli ergo
(inquit) huic tam periculosa expectationi cre-
dere teipsum, Bernardi parui sermones.* Ser. 28.

CAPUT DECIMVM.

Memento Creatoris, *in diebus iuuentutis tuae, antequam veniet tempus afflictionis tuae & appropinquent anni, de quibus dices, non mihi placent: antequam commouebuntur custodes, antequam nutabunt viri fortissimi, antequam florebit Amygdalus, Eccles. 12.*

Ouid. 1. de
arte.

Luc. 14.

Ierem. ca 36.

Atque h̄ic ego omnes vos meos fratres humiliter in Domino admoneo, ut non velitis illis ingratias contiuuis, apud D. Lucam esse similes: *qui ad cenam illam magnam invitati sunt, non tamen venerunt, sed excusationes multidanas & seculares causabantur: itaque ut indigni excludebantur, & alij intromissi.*

Attendite quæso, non sic fecit Ieremias Propheta Domini, in vinculis ille retinetur, tamen ad Sedeciam regem misit & scribit per Baruch. Vinctus fuit Paulus Romæ sub Neronem, Act. 28. 20. tamen plures Epistolas ad Galatas, Ephesios, Philippenses, Collosenses, & ad alios misit. Itaque in nostrum detrimentum, damnum & incommodum, quare sic fingimus, quare in animam nostram hoc modo mentiimur? *Non sumus hominibus mentiti, sed Deo, quare tentamus spiritum Domini, Act. 5.*

In primitiua Ecclesia Martyres illi glorioſi
qui

CAPUT DECIMVM.

qui pro Christo patiebantur, & iam saluati sunt, hoc modo seipso non excusant: quid multitudo (tanquam bellua multorum capitū) fecerit non attendunt, tales excusationes pro seipsis non allegarunt, sed intrepidè & alacriter rem suam curant, & Martyrii coronam amplexi sunt.

Et tamen in oculis nostris videmur nobis ipsis homines prudentes & intelligentes, quū hoc pacto socordiam nostram palliauerimus: *Quā sapiens argumentatrix* (inquit Tertullianus) sibi videtur ignorantia humana, præsertim cum aliquid eiusmodi de gaudijs, & de fructibus huius saeculi metuit amittere: Tertull. de Spect. Tom. 2.

Cæcus ille pater Dydimus Alexandrinus, à puerō oculorum sensu orbatus, *Poeticam*, *Rheticam*, *Arithmeticā*, *Geometriam*, *Astronomiam*, *Aristotelis ratiocinandi modos*, & eloquentiam Platonis, aurum adiumento didicit: & sacrae Scripturae non solum literam, sed sensus ac sententiae accuratè perdidicit, ut testatur Theodoretus, Eccles. hist. lib. 4.

Itaque quare tergiuersamur, & ambages ineptas querimus, quum homo cæcus diligētia & cura sua (iuvante Deo) efficere illud potuerit, quod apud nos, vel doctissimi & oculatissimi homines, tota hac fragili vita vix asse-
quuntur.

CAPUT DECIMVM.

Demosthenes orator, initio lingua habebat balbutientem & impeditam, quemadmodum Moses se habuisse quondam questus est apud Deum, tamē usu & consuetudine effecit, ut omniū oratorum Graecorum eloquentissimus haberetur. Praliatus est contra naturam, & quidē vīctor abiit, malignitatē eius pertinacissimo animi robore superando. Itaque alium Demosthenem mater eius alterum industria enixa est: Valerius Max. lib. 8. cap. 7. de studio & industria.

Mirum videri possit quid labore, usu & consuetudine efficiatur si quis cum Milone Crotone, ad aliquod tempus experiri voluerit. Dura sunt quae dico, nec ego diffiteor (ut inquit Prosper Augustini discipulus & admirator) dura sunt, sed obseruare nolentibus: *In usum veniant, & nemine frequentata cōturbant:* Prosper de vita contemplat. cap. 10.

Virgili. 1:
Georg.

„*Labor omnia vincit*
„*Improbus & duris urgens in rebus egestas.*
Ferre laborem, contemnere vulnus consuetudo
docet. Consuetudinis magna vis est, pernoctant in
niue venatores, in montibus vri se patiuntur:
Cicer. Tuscul. quæst. 2. Omissis itaque omnibus excusationibus, armati hac Dei panoplia intrepidè ad thronum gratiæ eius accedamus, & nunc (in hoc instanti) absque cunctatione & procrastinatione confugiamus: *mora enim trahit*

CAP VT DECIMVM.

trahit periculum.

“Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus,

Ouid. de rem.

“Dilatum, longa damna tulisse more.

lib. I.

Et antequam finiam, vos obsecro (charissimi fratres) ut vestræ utilitatis gratia, hoc vnum addam. Si vellemus ante somnum, vesperi sa- pius nos ipsos examinare, quid eo die aut bo- ni aut mali fecerimus, (quod doctissimus Se- neca) & ante eum Pythagoras nobilis Philo- sophus facere consueverunt, in schola Christi ad adipiscendum hanc quam quærimus verā poenitentiam, profecto multū profecerimus. Faciebat hoc Sextius (ut est apud Senecam) ut consummato die quum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, quod ho- dū malum tuum sanasti, cui vitio obstitisti, qua parte melior es? Quid pulcrius (inquit ille) hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quam tranquillus altus ac liber, cum aut laudatus est a- nimus, aut admonitus? Profectò hic locus non est oscitanter prætereundus. Senec. de ira, li. 3.

Hoc etiam, more Pythagoreorum, imita- tur Marcus Cicero, ut ipse de se testatur, in suo Catone Maiore. Huic non dissimile est illud quod habet Sanctus Dauid, Psal. 4. vers. 5. & 9. quemadmodū ego illa verba interpretor: vos quæso accuratiūs quid ibi dicat, conside-

Cicer. Catō
Maier.

CAPVT DECIMVM.

rate. Ego etiam qui hæc scribo, hoc consilium
iam tandem sequi solitus sum: & inuenio il-
lud tam memoriae iuuandæ, quam vitæ e-
mendandæ esse utilissimum.

Nos verò quod ad nostras partes attinet,
adhuc in opere Domini pergamus, benè fa-
ciamus, tempus utiliter teramus, Satanæ vi-
tiliter & animosè resistamus. Non est quòd
cius artes & tentationes multùm vereamur,
modo benè & sanctè occupati fuerimus. Ad-
eamus, inquam, Iesum Christum, Mediato-
rem nostrum unicum, ut misericordiam conse-
quamur, & gratiam inueniamus in auxilio op-
portuno, Heb. 4. 16. Et obseruate quæsto fratres
confugiendum nobis esse, non ad thronum
iustitiae, sed ad thronum gratiæ; scilicet, ab
illo ad illum: *Ab eius severitate ad eius bonitatem;*
ab eius iustitia, ad eius misericordiam, vt Beda
noster ex Augustino annotat, in 2. Cor. 12.
Non in meritis nostris confidentes, quæ sunt qua-
si pannus corruptus & fætidus, Isa. 64. 6. quæ
sunt quasi stercore, Philip. 3. 8.

Meritum meum miserationes Domini: non
sum ego inops meriti, quamdiu ille non est inops
miserationum. Si miserationes eius multæ, mul-
tus ego sum in meritis. Hoc totum est hominis
meritum, si totam spem suam ponat in Domino:
Bernard. in Psal. 91. Qui habitar.

Quid

CAPVT DECIMVM.

Quid verius, quid dulcior, à quoquam potuit scribi, aut excogitari?

“*Quamuis est igitur meritis indebita nostris,* Ouid.3.de Ponto.

“*Magna tamen spes est in bonitate Dei.*

Videte quomodo peccata Gentilis, meritis hominum non confidit, sed ipem suam omnē in Dei solummodo misericordia reponit. Huic veritati astipulatur Mediolanensis Ambrosius: *Non gloriabor quia iustus sum, sed quia redemptus, non quia vacuis peccato, sed quia remissa sunt mihi peccata: non quia ego profui, aut mihi quisquam profuit, sed quia pro me sanguis Christi effusus est:* Ambros. de Iacobo, & vita beata, lib.1.cap.6.

Et sic per omnipotentis Dei gratiam hanc totam scalam ascendimus, & grauioribus impedimentis ex via remotis, ad veram poenitentiae cognitionem, tandem ut spero peruenimus: *Non est philosophia populare artificium, nec ostentatione paratum, non in verbis sed in rebus est:* Senec. Epist. lib.2.ep.16. Et Theologia nostra sacra, non est in speculatione, sed in praxi: *Qui enim audiunt & non faciunt, scipios decipiunt,* Iac.1.23. Habemus hic poenitentiae speculationem, progrediamur obsecro vos fratres ad Praxin.

Da mihi in hoc mundo, O bone Iesu, verū Fulgentii verba ingeminta, in morte.

CAPVT DECIMVM.

concede mihi indulgentiam, non Papalem, sed
tuam sine qua in æternum salui esse non po-
terimus, dixi.

Horat. Epist.
lib. Epist. 6.

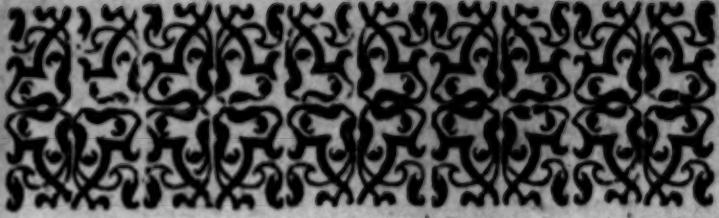
“Vine, vale, si quid nouisti rectius istis
“Candidus, imperti: si non, his utere mecum.
Soli Deo nostro, laus omnis, honor, & gloria,
in omnem æternitatem, Amen.

Scriptus est & finitus hic liber in agro Suffolc. apud
Halesworth, Alingtoniorum oppidum mercatorium,
nō procul à veteri Dunmoc, nunc Dunwich, propè ma-
re ex parte Orientali sū, Episcoporum Norwic. sede
antiqua, per I. A. verbi Dei Ministrum qualem cun-
que iam lassatum, & hinc migrantem (quod Deus be-
ne veritas) sexagenarium.

Si enim voluntas prompta est, secundum id quod ha-
bet accepta est, non secundum id quod non habet. 2.
Cor. 8. 12.

In templo Dei offert unusquisque quod potest, alijs
aurum, argentum, & lapides preciosos, alijs byssum, &
purpuram & coecum offerunt, & hyacinthum: nobis-
cum bene agitur, si obtulerimus pelles, & caprarum
pilos. Hieronymi prologus Galeatus.

Quatenus nobis denegatur diu in vinere, relinqua-
mus aliquid, quo nos vixisse testemur. Plin. Junior, E-
pist. lib. 3. Epist. 7.

Quæ so vos fratres in Domino, ut errata, seu nostra,
seu Typographica, pro candore vestro, fratérne
corrige velitis. Errare facilè possumus, quia ho-
mines sumus. Si nobis contingat in posterum ve-
stras elucubrationes videre, nos similiter (per Dei
gratiam) vobiscum candidè faciemus.

In Epistola gratulatoria ad regem.

Errata.	Corrections.
<i>Nimis,</i>	<i>Merus.</i>
<i>Continuas,</i>	<i>Continuos.</i>

FINIS.

15 ANTIQUARIAN Repertory: a Miscellaneous Assemblage of Topography, History, Biography, Customs, and Manners. Intended to illustrate and preserve several valuable remains of Old Times. Chiefly compiled by, or under the direction of, Francis Grose, Thos. Astle and other eminent Antiquaries. 1807-9. 4 vols. roy. 4to, *LARGE PAPER, with upwards of 200 portraits and plates of ancient buildings, monuments, relics, and antiquities of all kinds, fine copy, half morocco, uncut, top edges gilt, 5l. 15s.*

16 ANTITHESIS de præclaris Christi et indignis Papæ facinoribus [studio S. Rosario]. [Genevæ], 1558. Sm. 8vo, *with 36 curious woodcuts representing by way of antithesis 18 Acts of Christ, and 18 Acts of the Popes, fine copy, green morocco super extra, gilt edges, by Niedrée, 5l. 5s.*

First and extremely rare edition of this curious book. The impressions of the woodcuts in this edition are very much better than in the later ones.

17 [ANTOINE DE S. DENIS], Les Comptes du Monde Adventureux, par A. D. S. D. *A Lyon, par Benoist Rigaud, 1571.* 12mo, *clean copy, red morocco super extra, gilt edges, by Lewis, 12l. 12s.*

This very rare volume contains 54 novels, 19 of which are taken from the *Novelle* of Masaccio, three are an imitation of the *Petit Jehan de Saintré*, three from the "Anciens Fabliaux," while two are from the *Proverbi* of Fabrizio.

18 APPRENTICES' Advice to the XII. Bishops lately accused of High Treason, by the Honourable Assemblies of both Houses. *Printed in the new yeare of the Bishops' feare, 1642.* 4to, *woodcut, half morocco, 8s.*

A rare poetical piece against Prelacy.

19 ARIOSTO (Lodovico), Orlando Furioso, in English Heroical Verse. By Sr John Harington of Bathe, Knight. Now thirdly revised and amended, with the addition of the Author's Epigrams. *London, printed by G. Miller for I. Parker, 1634.* Folio, *brilliant impression of the engraved title by Cockson, containing a portrait of Sir John Harington, also 46 beautifully engraved plates, very fine copy, red morocco super extra, gilt edges, by Bedford, 15l. 15s.*

It is in this third edition that Sir John Harington's Epigrams appear for the first time. They are printed at the end of the volume, with a separate title, as follows: "The most Elegant and Wittie Epigrams of Sir John Harington, Knight, digested into foure Bookes. *London, printed by George Miller, 1633,*" and consist of 46 pages. The Dedication, to the Right Hon. George, Duke of Buckingham, Viscount Villiers, is signed J. B. [John Budge]. On the verso is a metrical "Epistle to all Readers," that epigrams must be read attentively, that *Legere, et non intelligere, est negligere.*

20 ART.—Catalogo ragionato dei Libri d'Arte e d'Antichità posseduti dal Conte Cicognara. *Pisa, 1821.* 2 vols. 8vo, *FINE PAPER, sewed, uncut, 1l. 15s.*

An invaluable work of reference for books on art, costumes, pageants, &c.